

1814

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Δ. ΜΗΕΛΙΑΕΦ

Καθηγητῶς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας Μόσχας

ΠΕΡΙ ΕΝΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ.

ΕΚ ΤΟΥ ΡΩΣΣΙΚΟΥ

ὑπὸ

ΠΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΠΑΣΧΑΛΙΔΟΥ.

Διευθυντῆς τῆς Θεολογικῆς καὶ Βοηθῆς τοῦ Ἐκπύτου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συναγώγου Παιτροπόλεως.

(Ἰδίως ἐκδόσις)

Ὅρα εὖν ὡς κερὸν ἔχοντι.
ἀγαθὰ το ἀγαθὸν πρὸς
κατῆ. μάλιστα δὲ πρὸς τοῖς
ἰσχυροῖς τῆς πίστεως. (Γα-
λοῦ 6, 10).

Φιλῶδες ΠΩ

ΕΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΙ.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀριστατῆς Διοκλουτῆς Συναγώγου παρὶν τῶν Ρωσσιῶν.

1896.

Ἄγγελος ἐκδόσιον ἐπὶ φιλοanthρωπιῶ σκοπῶ.

Ἐκρίνας τὸ ἐπ' ἡμῶν νῦν συντάξω κατ' ἀνάγκην εἰς ἀναζωπύρωσιν τοῦ ἠθικοῦ ἡγεμονικοῦ τῶν ἡμετέρων μὲν εὐθυμίας, τοῦ μνημονοῦ ἡμετέρου καὶ κατακλιπέντος ἄνευ τοῦ νῦν πανταχοῦ, καὶ μὴ οὐραία, ἐπιπολεῖντος φυχολάθρου πνεύματος τοῦ ἁγίου, ἔλανα λίαν τειλομένη ἐπὶ τούτῳ τῆν ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ εἰς τῆν καθ' ἡμῶν ἑλλείπον μεταφράσιν τοῦ συγγραμματος, τοῦ φιλοσοφικῆντος ὑπὸ τοῦ ἀσκήτου ἐπισκόπου Σαρκεφου Εὐαγρίου ὑπὸ τῆν ἰατροφῆν. «Παροχὸς γορία ἐν ἠλίφαι καὶ ἄσθενείῳ», ὅτι τὸ ἑκατέρωθεν τούτου πόνημα, τὸ πᾶσι ἀναγκασμάτων περιττοῦτων ἅμα καὶ ἐπιπολεῖντος, πρὸς τῆν γένεσιν καὶ ἐν τῇ ἑλλείπον τῆν ἑλλείπον.

Ἐλλείπον δὲ εἶναι, ὅτι πάντας αἱ φιλίωσιν ἡμετέρας καὶ ἑλλείπον καθύπερθε τῶν καλῶν ἔργων ἑλλείπον προδομένη ἐπείνεως νῦν ὑπερβίβωσι καὶ τῆν χρηματικῆν ἀνάγκην τῆν ἐλλείπον τοῦ ἐπιπολεῖντος τούτου βιβλίου, ἐν μάλιστα ἑλλείπον ὑπ' ἡμῶν, ὅτι ἡ ἐλλείπον αὐτοῦ γένεσιν πρὸς τῆν ἀναζωπύρωσιν καὶ ἐπὶ φιλοanthρωπιῶ σκοπῶ. Τὸ ἀναζωπύρωσιν ἑλλείπον χρηματικῆν πᾶσι ἐκ τῶν ἀναγκασμάτων ἀνάγκην κατὰ τῆν ἐλλείπον τῶν ἑλλείπον τοῦ βιβλίου ἑλλείπον, ἑλλείπον εἰς τρία μέρη ἑλλείπον ἑλλείπον τὸ μὲν, τῆ ἐν Χάλκῳ, «Θεολογικῆ Σχολῆ» τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. ἑλλείπον, τὸ δὲ, τῆ ἐν ἀποχῆς Καστορίας «ἑλλείπον Σχολῆ», τὸ δὲ, τῆ «Σολοῦρον ἑλλείπον».

Ἐν παραρτήματι δὲ τοῦ παρὶ τοῦ ἑλλείπον συγγραμματος ἐπιπολεῖντος «Σολοῦρον Παραρτήματι» ἑλλείπον α) ἑλλείπον τρία τοῦ Σ. ἑλλείπον Σαρκεφου ἑλλείπον β) ἑλλείπον τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας κ. Γ. Γ. Μακρίσκῳ γ) ἑλλείπον τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας κ. Η. Θ. Παθίσκῳ δ) ἑλλείπον ἑλλείπον παρὶ ἑλλείπον τοῦ ἑλλείπον ε) ἑλλείπον πρὸς τὸν θάνατον τοῦ Καρῖου ἑλλείπον ἑλλείπον (Μ. Μουρετίσκῳ) ζ) ἑλλείπον ἑλλείπον βίβλιος καὶ ἑλλείπον τῆς ἐλλείπον (Α. Γουαρίσκῳ).

Τὸ ἑλλείπον βιβλίον, ἐκτετυπωμένον ἐπὶ καλοῦ χαρτίου κατὰ τῆς ἐλλείπον προσοχῆς καὶ φιλίωσιν, τῆν ἑλλείπον παρὶ τῆν ἑλλείπον μὲν ἑλλείπον ἑλλείπον Πάντι (δ), ἑλλείπον δὲ ἑλλείπον ἑλλείπον ἑλλείπον Τρῶν (β).

ΠΕΡΙ ΕΝΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

ΕΠΙ ΤΗ ΕΓΚΥΚΛΙΩ ΤΟΥ ΠΑΠΑ ΛΕΟΝΤΟΣ ΙΓ'.

«Πρὸς ἀποκτάστικῆν τῆς συμφωνίας, ὡς καὶ πρὸς ἐλλείπον τοῦ εὐαγγελίου, ἡ ἐποχὴ, ἣν ἡμῶν βιοῦμεν, φρίνεται ἑλλείπον ἑλλείπον ἐκ τούτου, ὅτι ἐν ταῖς ἐλλείπον μετ' ἑλλείπον δυνάμεως ζῆ ἡ ἐλλείπον τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀλλείπον, καὶ οὐδέποτε ἐν οὐδενί αἑλλείπον ὁ ἀνθρώπος ἑλλείπον κατὰ τῆς ἐλλείπον πρὸς τούτου, ὅπως γῶν τοῦ ἑλλείπον αὐτοῦ καὶ ἑλλείπον ἀνάγκης αὐτοῦ. Οἱ ἀλλείπον καὶ τὰ ἀλλείπον μετ' ἀλλείπον ταχύτητος ἐλλείπον τὰς ἀλλείπον ἀλλείπον ἑλλείπον καὶ ἑλλείπον, παρὲν ἑλλείπον οὐ μόνον δὲ τὸ ἑλλείπον καὶ δὲ τὰς τῶν ἑλλείπον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐλλείπον τοῦ ἑλλείπον ἀπὸ ἀνατολῶν μέρη ἑλλείπον ἑλλείπον.»

Οὕτω λέγει ὁ Πάπας ἐν κατὰ τῆς ἑλλείπον θεωρημένης ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς. Ἄλλείπον, ἀλλείπον, εἰ ἑλλείπον ἑλλείπον, ὅτι ἡ μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἐλλείπον πρὸς ἐλλείπον ἐλλείπον οὕτω

SISMANOGLIO

ποικιλοτρόποι, και εξιστάμετο ούτως εύρως, ως εν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν και ἤδη άνευ πάσης άμφαβολίας, ότι οἱ άνθρωποι οὐδέποτε είχαν τόσο εύχερή, κατάλληλα, σχεδόν θαυμαστά μέσα πρὸς ταχύτερον μετακίνησιν έσποτῶν, τῶν λόγων έσποτῶν και πάντων τῶν δυνατῶν προϊόντων τῆς φύσεως και τῆς ανθρωπίνης ενέργειας, και πρὸς έπιμίσχιν μετά τῶν άπωτάτων περὶ τῶν τῆς γῆς.

Ἡ βιομηχανία και τὸ έμποριον και άείποτε τὰ μὲν τῶν έθνῶν προσκειέσιν μετά τῶν δε, νῦν όμως έξόχως, βελτιωθείσῶν τῶν ὁδῶν τῆς συγκοινωνίας: εἰς τὰς παγκοσμίους εκθέσεις και τὰς διεθνείς συναλεύσεις συνέρχονται άνθρωποι πάσης εθνικέτητος εκ τῶν άπωτάτων χωρῶν τὰ ὁρόποια, αλλά πολιτικῶς διαζευγμένα άπ' άλλήλων έθνη ήριαντο ζητηρότερον συνανθανόμενα τὴν εἰς αίματος συγγένειαν άλλήλων και τείνοντα πρὸς συγκέντρωσιν. Οὕτως οὐ πρό πολλοῦ χρόνου έτελέσθη ἡ συγκέντρωσις τῆς Ἰταλίας, εἴτα τῆς Γερμανίας, και άφοπνίσθη ἡ πρὸς συγκέντρωσιν τάσις εν ταῖς Σλαβικαῖς φυλαῖς.

Ἡ σύγχρονοι κινήσις πρὸς άμειψίαν κοινωνίαν και ένωσιν, άναρπασίσα εν πάσῃς ταῖς τοῦ βίου σφαιραῖς, ήρξασο και τοῦ βίου τοῦ θρησκευτικοῦ, τοῦ εκκλησιαστικοῦ. Οὕτω, κατά τὴν φθίνουσαν έκστονταστηριδα ήσαν άπόπειραι, καιπερ άσθεναίς και άνευ άποτελέσματος, πρὸς προσέγγισιν και ένωσιν τῆς επισκοπικῆς εκκλησίας τῆς Ἄγγλιας μετά τῆς Ὀρθοδόξου εκκλησίας και τὸ παρατέρω, ἢ εν τέλει τοῦ παραλλήλῆντος

έτους κατά τὴν εκκλησιαστικὴν συνέλευσιν εν Νοργwich κατ' έκτασιν έθεωρήθη τὸ ζήτημα περί τοῦ μετά ποίας εκκλησίας όφείλει ένωθῆναι άπασα ἡ Ἄγγλικανικῆ εκκλησία—μετά τῆς Ρωμικῆς, ἢ μετά τῆς Ἄνατολικῆς. Εἴτα έρίανται οἱ Παλποκαθολικοὶ προσέγγισιως, ίσως δὲ και άνώσιως μετά τῆς Ἄνατολικῆς εκκλησίας. Τέλος πρό τῶν ὁματῶν ἡμῶν συνατελέσθη τὸ οὐδέποτε συμβῆν και δε σχεδόν άδύνατον γεγονός τῆς πρὸς συγκέντρωσιν θρησκευτικῆς κινήσεως εν εἶδει παγκοσμίου συναλεύσεως τῶν αντιπροσώπων τῶν θρησκείων εν Σικάγῳ κατά τὴν παγκόσμιον τοῦ Κολόμβου εκθεσιν τὸ 1893 έτος. Εν αὐτῇ τῇ αἰξί θαυμασμεῖο συναλεύσει, ήτις διά τὸ άπὸνηθαι αὐτῆς σχεδόν δύναται κληθῆναι ὁγδόν θαύμα τοῦ κόσμου, συμπαρακάθηντο, εν εἰρήνῃ συνδιέλογοντο, και άνοσημαβητήτως προὐκίρυττον άπὸ καθέδρας τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν δοξασίας ὁ Ἕλλην Ὀρθόδοξος επίσκοπος, οἱ Λατῖνοι επίσκοποι και (πατέρες) ισραῖς, οἱ Ἄγγλικανοὶ επίσκοποι και ισραῖς, οἱ Λοοθηρανοὶ και τῆς μεταρροθμισίως pastores, οἱ διδάσκαλοι τῶν ποικίλων Προτεσταντικῶν αἱρέσεων, οἱ Ἑβραῖοι ραββῖνοι, οἱ Ιεσοδισταὶ θῦται (μπόνζοι), οἱ Ὀθωμανοὶ μουσουλμάδες, οἱ τῆς Ἰνδίας θῦται τοῦ Brahma και οἱ λαοποὶ. Ἀληθές, ότι αὐτῇ ἡ συνέλευσις εἰς οὐδέν ήγαγε πρακτικόν άποτέλεσμα, άλλ' ήδη αὐτῇ ἡ εἰλίπια τοῦ συγκαρτήσῃ τοιαύτην συνέλευσιν δείκνυσιν, ότι οἱ συγκαλέσαντες αὐτὴν έπεχείρησαν τὸ έργον τοῦτο οὐχι άνευ λόγου πρὸς τὴν εν ταῖς

ἡμέραις ἡμῶν ἀφυπνισθεῖσαν ἐπιθυμήσαν τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀδελφικὴν κοινωνίαν καὶ ἑνωσιν. Ἐστὶ μάλ-
λον σημειωτέον ἐστὶ τοῦτο, ὅτι ἡ συνέλευσις ἀληθῶς
συνεκροτήθη, καὶ ὃς ἦν αὐτῇ λίαν πολυάνθρωπος.

Τοῦτο δείκνυσιν, ὅτι εἰ τῶν διαφόρων θρησκαιῶν
λάτρεις ἡρώων εἰσιν ἐχθρικοὶ πρὸς ἀλλήλους, ἢ ὡς
εἰσθεοῖσιν οἰεσθαι, καὶ ὅτι ἡ ἐνωσις ἀποχῆ ἰδίᾳ
ἐστὶν εὐμενῆς πρὸς σύστασιν φιλικῶν σχέσεων
μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων θρησκαιῶν
καὶ πρὸς διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ μεταξὺ τῶν ἄ-
λοθρησκῶν ἐθνῶν.

Ἄλλ' εἰ καὶ ἡ συνέλευσις τῶν ἀντιπροσώπων τῶν
θρησκαιῶν κατὰ τὴν τοῦ Καλόμβου ἐκθεσιν παρίστα-
ται, οὕτως εἰπεῖν, ὡς ἐναργεστάτη ἐκφανοῖς τῆς πρὸς
συγκέντρωσιν κινήσεως τῆς ἀποχῆς ἡμῶν ἐν τῇ πε-
ριοχῇ τοῦ θρησκευτικοῦ βίου, ἐν τούτοις τὴν προσοχὴν
ἡμῶν ἐπισηπᾶται νῦν οὐχὶ ἡ ἐφήμερος καὶ ἤδη σχε-
δὸν ἐπιληθεῖσα συνέλευσις τῶν θρησκαιῶν, ἀλλ'
ἑτέρα, ἐτι νεωτέρα, ἀπόπειρα πρὸς ἑνωσιν τῶν ἀπ'
ἀλλήλων κεχωρισμένων θρησκαιῶν καὶ ὁμολογιῶν, ἢ
κλήσις λέγω τοῦ Πάπα Λέοντος Π', ἡ ἀπευθυνθεῖσα
πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας καὶ τὰ ἔθνη, καὶ προσκαλοῦσα
πάντας τοὺς λαοὺς ἐνωθῆναι εἰς μίαν κοινότητα συγ-
φώνως πιστευόντων ὑπὸ τὴν κορυφαίαν τοῦ Πάπα.

Βεβαίως ἡ τοιαύτη πρόσκλησις πρᾶγμα εὖ και-
νόν· οἱ Πάπαι ἐπὶ ἑκατῶν χιλιᾶδων ἐτῶν οὐδέ-
ποτε ἀπέλασαν τὴν ἐλπίδα τοῦ συνενῶσαι μετὰ τῆς
ἐαυτῶν Ἐκκλησίας τὴν ὀρθόδοξον Ἀνατολήν, καὶ ὅμα

ὡς παρουπάζοντο εὐνοϊκαὶ περιστάσεις, ἐχρῶντο αὐ-
τοὶ πάσῃ τῇ δυνατῇ σπουδῇ πρὸς πραγμάτων τῶν
ἐπιθυμιῶν καὶ ἐλπίδων αὐτῶν. Ἐν τούτοις, ἡ τοῦ
Πάπα Λέοντος Π' κλήσις πρὸς ἑνωσιν ἔχει σπουδαί-
αν ιδιότητα· οἱ προηγουμένοι Πάπαι ἐφίαντο συνενῶ-
σαι μετὰ τῆς ἐαυτῶν ἐκκλησίας μόνον τὴν Ἀνατολι-
κὴν ἐκκλησίαν, ἣτις οὐ τρέφει ἐχθρὰν πρὸς τὴν Λα-
τινικὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀρίσταται ἀπ' αὐτῆς οὐχὶ πο-
λὸν μακρὰν ἐν τοῖς δόγμασι καὶ ἐν ταῖς τελεταῖς αὐ-
τῆς, ἀλλ' αὐτοὶ ἐστεροῦντο τοῦ θάρρους, ὅπως ἐκ τοῦ
ὑψους τοῦ θρόνου αὐτῶν καλῶσι καὶ ἅπαντα τὸν Προ-
τεσταντικὸν κόσμον προσκυνῆσαι τῷ ὑποποδίῳ αὐτοῦ
τοῦ θρόνου. Οἱ Προτεστάνται ὅμως μετὰ τοιαύτης ἰσ-
χυρός καὶ μὴ κροπτομένης κακιντραχίας προτιέρον-
ται πρὸς τὸν Πάπαν καὶ πρὸς τὴν Λατινικὴν ἐκκλη-
σίαν, καὶ τόση μακρὰν ἀρίσταται ἐν τῇ πίστει καὶ
ταῖς τελεταῖς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Λατινισμοῦ, ὥστε τὸ κα-
λεῖν αὐτοὺς πρὸς ἑνωσιν μετὰ τῆς Λατινικῆς ἐκκλη-
σίας ὀφλοῖ ἀπολλῶσαι μόνον λόγους. Ὁ Πάπας Λέων
Π' εὐρέθη τολμηρότερος καὶ ἀπορασιπτικώτερος πάγ-
των τῶν προκατόχων αὐτοῦ· αὐτὸς καλεῖ οὐ μόνον
τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολήν, ἀλλὰ καὶ τοὺς Προτεστάν-
ται παρὸν τῶν ὁμολογιῶν ἐνωθῆναι μετὰ τῆς Λατι-
νικῆς ἐκκλησίας καὶ αὐτὸν κεφαλὴν ἐαυτῶν ὁμολογιῶ-
σαι. Ἄλλ' ἡ τόλμη τῆς τοῦ Πάπα πρόσκλησεως καὶ
τὸ τεραστίον τῶν βουλῶν αὐτοῦ ἐτι μάλλον αὐξήσου-
σι πρὸ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, μαθόντων, πρὸς τίνα
σκεπὸν ὁ Πάπας καλεῖ πάντας τοὺς Χριστιανοὺς συγ-

κεντρωθῆναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ. Αὐτὸς οἶνει οὕτω λέγει: «Ἐάν πάντες οἱ Καθολικοὶ, πάντες οἱ Ὀρθόδοξοι καὶ πάντες οἱ Προτεστάνται συνενωθῶσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου, τότε ἀποτελεσθήσονται περίπου πεντακισμῶριαι μυριάδες (=500 μιλλιούνα) ἀνθρώπων. Οὐδαίς παγκόσμιος κατακτητὴς εἶχε ὑπὸ τὴν διαθήσιν αὐτοῦ οὐδέ μικρὰν μαρίδα τοῦ τότε τεραστίου ἀριθμοῦ ἀνθρώπων. Δυνάμει τοιούτου συνηνωμένου πλήθους ἡμεῖς κυριεύσομεν ἅπαντα τὸν κόσμον. Πάντας τοὺς ἀνθισταμένους ἡμῖν, εἴν μόνον τοιοῦτοι τελευτήσονται εὐρεθῶσιν, ἐκμηδενίσωμεν, σαρώσομεν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Εἶτα ἐγερθησόμεθα κατὰ τοῦ ἀλλοθρήσκου κόσμου. Ἀληθές, ὅτι ἐν αὐτῷ δυνατὸν ἀριθμῶσαι ὑπὲρ τὰς δεκακισμῶριας μυριάδας (=1000 μιλλιούνα) ἀνθρώπων· ἐν τούτοις αὐτοὶ ἀδυναταὶ ποιῆσαι ἡμῖν σπουδαίην ἀντίστασιν. Αὐτοί: (ὁ κόσμος) ἀνίσχυρός ἐστιν, ὅτι μὴ ἔχων ἄσκησιν (μόρφωσιν), καὶ διαπρεΐται εἰς πληθὸν ἐχθρικών πρὸς ἀλλήλα καὶ καταστραφόντων ἀλλήλα συστημάτων. Αὐτὸς οὕτε οὐρανὸς ὁρατὸν κέντρον ἔχει, οὕτε πνευματικὴν ἀρχήν, ἅπερ δύναντο συναγαγεῖν τὰς διασπαρμένας κατὰ πρόσωπον τῆς γῆς φυλάς. Τοὺς Ἐθνικούς, τοὺς Ὀρθοξαναοὺς, τοὺς Ἰουδαίους, — πάντας ἐπιστρέψωμεν, εἰς τὴν Καθολικὴν πίστιν καὶ τότε ἐκπληρωθήσονται οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ: «καὶ ἔσται μία ποιμνὴ καὶ εἷς ποιμὴν». «Μία ποιμνὴ—ἅπαντα τὰ ἔθνη, εἷς δὲ ποιμὴν—ἐγὼ ὁ Πάπας Ρώμης».

Καὶ τίς φιλεῖ τὰς τριπλάσι βουλάς; Τίς οὐ μόνον

τρέφει αὐτάς ἐν τῇ καρδίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἀνακηρύττει αὐτάς πανδημῶ, παγκοσμίως ἀποτεινόμενος πρὸς πάντας τοὺς βασιλεῖς καὶ τὰ ἔθνη τῆς γῆς: Οὐχὶ Γρηγόριος ὁ Ζ', ὁ Γιλδεβράνδος, οὐχὶ Ἰννοκέντιος ὁ Γ', ἢ ἄλλοι τις τοῦ μεσαιωνοῦ Πάπαι, οἵτινες προσεφέροντο πρὸς τοὺς βασιλεῖς, ὡς οἱ κύριοι πρὸς τοὺς δούλους, οἵτινες διὰ τὴν παρακοὴν τοῦ θαλήματος αὐτῶν εἶχον τὴν ἰσχύον ἀφορίζειν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐλόκληρα βασιλεία, οἵτινες σχεδὸν ἐνὶ νεύματι τῆς χειρὸς ἀνεκίνουσαν ἀναριθμητῶς στρατοῦς σταυροφόρων, καὶ αὐτοὶ οἱ σταυροφόροι μετὰ χαρᾶς ἐπορεύοντο εἰς τὴν μακρὰν καυμένην Παλαιστίνην πρὸς ἐπικίνδονον ἀγῶνα πρὸς τοὺς φοβερούς τότε καὶ ἰσχυρούς Τούρκους. Οὐχὶ. Οὕτω λέγει ὁ Πάπας Λέων ἦ', ὁ τοῦ Βατικανοῦ δεσπότης, ὅπερ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κλήρου καὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ οὐ δεικνύσι σεβασμὸν ἐπιτηδῆς καὶ ἀθάνατος ἀνταναρτοῦσιν αἱ κυβερνήσεις, καὶ ὅθι οἱ λαοὶ ἐν καθολικαῖς χώραις, ὅπερ ἐν ταύταις ὅθι ταῖς χώραις εὐρεθῆσονται ἄπειροι ἐχθροὶ, προσφερόμενοι πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν κλῆρον αὐτοῦ καὶ τὴν ἐκκλησίαν, ὅτε μὲν μετὰ προσβλητικῆς περιφρονήσεως ἢ καταφρονήσεως, ὅτε δὲ μετὰ κακεντρέχειων ἐμπαιγρῶν καὶ θρασυῶν ὕβρεων, καὶ ἐκδιδόντες νόμους βαρεῖς διὰ τὸν κλῆρον καὶ τὰ μοναχικὰ τάγματα, ὡς ἐπὶ πολλὰ ἔτη οὐκ ἐφαίνετο ἐν ταῖς ἐδαῖς «τῆς ἐκτετοῦ πόλεως», φοβούμενος, μὴ οἱ ἀγιοκόπιδες, οἱ παῖδες τῶν κακακωμένων ἐχθρῶν τοῦ Πάπα προηπλακίσωσιν αὐτόν. Ὁ παπισμὸς ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ

προτέρου ύψους, και ὁμως ὁ Πάπας θαρραλέως ἀπευθύνεται μετὰ λόγου πρὸς βασιλεῖς και λαοὺς και μετ' αὐτοπεποιθήσεως πάντας καλεῖ στήναι ὑπὸ τὴν σημαίαν αὐτοῦ. Ἦδη τοῦτο μόνον ἀκουσίως τὴν προσοχὴν στρέφει τοῖς τοῦ Πάπα λόγοις. Αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ γεννᾷται τὸ ζήτημα, μή τοῦτο φωνὴ ἔσται γίγαντος διανοίας και πράξεως, ἢ κενοὶ λόγοι κενῶ ὄνειροπόλου και ἀνοχύρου φαντασιοκόπου;

Τὴν πρόσκλησιν αὐτοῦ πρὸς ἔνωσιν πάντων τῶν λαῶν παρὶ τὸν παπικὸν θρόνον Δέσπ. ὁ Π. ἀπεφάνετο ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ, τῇ ἐκδοθείσῃ τὴν 20-ὴν Ἰουνίου 1894 ἔτους ἐπὶ τῇ ἐπομένῃ αἰτίᾳ:

Κατὰ τὸ 1893 ἔτος συναπληρώθησαν 50 ἔτη τῆς ἐν τῷ βαθμῷ ἐπισκόπου διακονίας τοῦ Πάπα. Αὐτόδηλον, ὅτι ἡ Λατινικὴ ἐκκλησία μετὰ μεγάλης πανηγυρικότητος ἐώρτασε τὸ ἡμισαίωνιον Ἰωβηλαίων τῆς κεφαλῆς αὐτῆς. Αἱ πανηγυρικαὶ και θεοροβώδεις ἐκδηλώσεις ὑπακοῆς και σεβασμοῦ, ἀγάπης και ἀφοσιώσεως, αἱ ἐκφρασθεῖσαι ὑπὸ τῶν Λατίνων τῷ Πάπᾳ ἐπὶ τῷ Ἰωβηλαίῳ αὐτοῦ, λίαν συνεκίνησαν και ἐχαροποίησαν τὸν Πάπαν. Ἐν τῇ ὁρμῇ τῆς καταχοῦσης αὐτὸν χαρᾶς ὁ Πάπας συνέταξε και ἐξέδωκεν ἐγκύκλιον, ἣτις ὡς ἐκ τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς κλητέα ἐγκύκλιος περὶ ἐνώσεως τῶν ἐκκλησιῶν και ὅλων τῶν λαῶν ὑπὸ τὴν κοριαρχίαν τοῦ Πάπα.

Ἰσομνήσαι ἐν ἀρχῇ τῆς ἐγκυκλίου παρὶ τοῦ πολυαριθμοῦ και τῆς ποικιλίας τῶν διαδηλώσεων τῆς ἀφοσιώσεως, ἐκφράσαι ἐπὶ τῇ αἰτίᾳ ταύτῃ τὴν χαρὰν

αὐτοῦ, και ἀνακοινῶσαι τὰ ζητήματα τοῦ λειτουργήματος αὐτοῦ, ὁ Πάπας ποιεῖ εἴτα τὴν εἰς χαρακτηριστικὴν διασάφτησιν: « Ἀλλὰ πρὸς πλήρη και ἀκέραιον παρηγορίαν ἐπὶ πολλὰ ἔλαιπον, διότι ἐν αὐταῖς ταύταις ταῖς διαδηλώσεσι χαρᾶς και σεβασμοῦ τοῦ λαοῦ, τὸ πνεῦμα ἡμῶν ἐταράττετο ὑπὸ τοῦ στοχασμοῦ, ὅτι ἐπὶ ὑπάρχει τεράστιον πλῆθος ἀνθρώπων, οἵτινες ὑπελείφθησαν ἕνοι ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐμοθυμοκινήσεως τῶν Καθολικῶν, τὸ μὲν, διότι αὐτοὶ ὄλωσ ἀγνοοῦσι τὴν εὐαγγελικὴν σοφίαν, τὸ δέ, διότι, και παρ' ἐμνημένῳ εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, διατελοῦσιν ἀποκεχωρισμένοι ἀπὸ τῆς καθολικῆς πίστεως. Ἰπὸ τούτω τοῦ πράγματος ἡμεῖς βαρέως ἐταράχθημεν και ταρσοῦμαθα: ἀδύνατον ἀνευ βαθέως αἰσθήματος θλόψεως στοχάζεσθαι περὶ ταύτης τῆς μερίδος τοῦ ἀνθρώπινου γένους, ἣτις πρὸ πολλοῦ ἀπέκλινεν ἀπ' ἡμῶν, εἰσελθεῖσα εἰς ψευδῆ ὁδόν».

Τὸν Πάπαν ἐπίκρανεν ἡ σκέψις περὶ τούτω, ὅτι συγχαρητήρια προσήνεγκεν αὐτῷ μόνῃ ἡ Λατινικὴ ἐκκλησία, ἣτις, εἰ και μεγάλη, ἀποτελεῖ ἐν τούτοις τὸ ἐβδόμον σχεδόν μέρος πάντων τῶν κατοίκων τῆς γῆνιου σφαιρας. Ἀλλὰ πρὸ τῆς ἄλλης εἰς ἔβδομα αὐτῶν, Φεῦ! ἐκ τούτω τοῦ ἀναριθμητοῦ πλῆθους ἀνθρώπων οὐδεὶς παρεγένετο εἰς προσκύνησιν τοῦ Πάπα, οὐδεὶς ἐπεμψεν αὐτῷ συγχαρητήρια. Ὀλόκληροι δεκακιςμοῖροι μοριάδες (—χιλία μυλλιάσια) ἀνθρώπων, —οἱ εἰθνικαὶ και οἱ ὀθωμανοί, —οὐδέ ἤκουσαν περὶ τοῦ Ἰωβηλαίου τοῦ Πάπα, ναὶ και ἀγνοοῦσιν ὄλωσ, ὅτι ὑπάρχει

Πάπας ἐν τῷ κόσμῳ, ὅτι αὐτός (ἢ ἐν Ρώμῃ, ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος αὐτός ἐστὶν ἡ κεφαλὴ μόνον τῶν Λατίνων, ἐφίεται ὁμως, ὅπως ἢ ἡ κεφαλὴ ἀπόσης τῆς οἰκουμένης, καὶ κλαίει ἐπὶ τούτῳ, ὅτι ἀναριθμητοὶ λαοὶ καὶ φυλαὶ ὅλως ἀγνοοῦσιν αὐτόν. Ἄλλὰ τί λεκτέον περὶ τῶν ἀμαθῶν καὶ ψευδῶς πιστευόντων ἐθνικῶν καὶ ὀθωμανῶν;—οὐδὲ οἱ χριστιανοὶ εἰσὶ λατῖνοι: Μόρια μοριάδες (= ἑκατὸν μιλλιούνια) Ὀρθοδόξων, μόρια μοριάδες (= ἑκατὸν μιλλιούνια) Προτεσταντῶν, εἰ καὶ γινώσκουσιν, ὅτι ἐν Ρώμῃ ὑπάρχει Πάπας, ἄλλοι δὲ ἤκουσαν καὶ περὶ τοῦ Ἰωβηλαίου αὐτοῦ, οὐδεὶς ὁμως εἰ αὐτῶν συνεχάρη αὐτῷ. Ἄπαντα ταῦτα ὁ Πάπας γινώσκει, καὶ ἰδοὺ αὐτὸ τὸ πλήρωμα τοῦ συναισθήματος, τοῦ ἀφρασεθέντος αὐτῷ ὑπὸ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, ἀπέβη αὐτῷ ποτήριον, καίπερ γλοκὸ, παραρμακωμένον ὁμως ὑπὸ πικροῦ δηλητηρίου.

Πρὸς τί δὲ ἐν τούτοις ὁ Πάπας οὐκ ἀρκεῖται τῇ τιμῇ, τῇ ἐκδηλωθείσῃ αὐτῷ ὑπὸ τῶν Λατίνων ἐπὶ τῷ Ἰωβηλαίῳ αὐτοῦ; Δῆλον ὅτι καὶ αὕτη ἡ τιμὴ ἐστὶ τόσῃ μεγάλη, ὥστε ὁ τυχὼν ἐκ τῶν κρατικῶν αὐτοκρατόρων δύναται φθονῆσαι τῷ Πάπῃ.

Τίνοι ἐπὶ αὐτῷ στεραῖται;

ὑποθέμεν, ὅτι ἡ κορυφαία πηγὴ τῆς μὴ εὐχαριστήσεως τοῦ Πάπα ἀμπεριέχεται ἐν ἐκείνῃ τῇ ιδιότητι τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως, ἣτις,—εἴτε ὁ ἄνθρωπος πορεύεται τὴν ὁδὸν τοῦ ἀγαθοῦ, εἴτε τὴν ὁδὸν τοῦ κακοῦ,—κινεῖ τὸν ἄνθρωπον πορεύεσθαι καὶ περαιτέρω. Οὕτως, ὁ ἄνθρωπος, ὁ βεβοηθισμέ-

νος εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐπαυξάνει τὰς γνώσεις ἐαυτοῦ, ἀλλ' ὅσοι μᾶλλον πλουτίζονται ὑπ' αὐτῶν, τόσοι ἤττον αὐτοὶ ἱκανοποιοῦσιν αὐτόν, τόσοι εὐρότερον ἀπομακρύνονται πρὸ τῶν ὁμμάτων αὐτοῦ τὰ ὅρια τοῦ ἀγνωστοῦ, καὶ τόσοι μᾶλλον ἀσάμαντον παρίσταται αὐτῷ τὸ μέτρον τοῦ γνωσθέντος. Οὕτως, ὁ εὐτυχῆς κατακτητῆς, ἀράμενος νίκαις τινας, ὑποτάξας δύο ἢ τρία ἔθνη, οὐκ ἐπέχει ἐαυτόν ἐν τῇ νικηφόρῃ πορείᾳ, ἀλλὰ βουλεύεται ὑποτάξαι ἄλλα ἐπὶ βασιλεία, ὑποτάξας δὲ αὐτὰ φαντάζεται κορυφῶσαι ἅπαντα τὰ βασιλεία, ἅπαντα τὸν κόσμον, ἵνα μόνος κορυφῆται ἐφ' ὅλης τῆς οἰκουμένης.

Εἰ συνέβαινε τὸ ἐναντίον: εἰ ἅπαντα τὰ ἔθνη ὁμολόγησαν τὸν Πάπαν κεφαλὴν ἐαυτῶν, τότε ἤρ' αὖ γὰρ ἦν ἂν αὐτός ἐντελῶς ἀρκοόμενος: Διστάζω. Μᾶλλον, ὡς εἰς τῶν μεγάλων κατακτητῶν τῆς ἀρχαιότητος, αὐτός ἔλεγεν ἂν ἐν τῇ καρδίᾳ: «Ἀναβήσομαι εἰς τὸν οὐρανόν, ὑπὲρ τὰ ἀστρα τοῦ Θεοῦ ἀναβήξω τὸν ἐμὸν θρόνον». Ὁ Πάπας καὶ δὴ νῦν λέγει: «Ἐπειδὴ ἡμεῖς κατέχομεν ἐπὶ γῆς τὸν τόπον τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ... διὰ τοῦτο τοῦτο παρέχει ἡμῖν ἀποχρώντας λέγουσι χρῆσθαι πᾶσι τοῖς μέσοις, ὅπως πάντας τοὺς λαοὺς καλέσωμεν καὶ ἐπαγάγωμεν εἰς τὴν ἐνότητα τῆς θείας πίστεως». Εἰ ὁ Πάπας ὑποτιθῆσιν ἐκπὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ ἐπὶ γῆς, τότε ἤρ' αὖ γὰρ δύναται αὐτός ἀρκεῖσθαι τῇ ὑποταγῇ μόνον μερίδος τινὸς ἀνθρώπων. Τὸν Παντοδύναμον Θεὸν γινώσκουσι καὶ σέβονται πάντες οἱ λαοί:

καὶ τὸν Πάπαν πάντας οἱ λαοὶ ὀφείλουσι γινώσκειν καὶ σέβασθαι.

Ἄλλ' ἐπειδὴ μέγα πλῆθος λαῶν ἀγνοοῦσι τὸν Πάπαν καὶ ἀνοπότακτοὶ εἰσιν αὐτῷ, διὰ τοῦτο τὸ πρᾶγμα τοῦτο βαρέως ταράσσει καὶ πικραίνει τὸν Πάπαν. Ἐν τούτοις ἡ λύπη οὐκ ἤγαγεν αὐτὸν μέχρις ἀθυρίας καὶ ἀναληθείας. Τοῦ ὀγδοηκονταπενταετοῦς τούτου πρεσβύτερο, τοῦ ἱσταμένου ἤδη παρὰ τὸ γαῖλος τοῦ τάφου, οὐκ ἐξησθάνησαν ἐκ παρακμῆς αἱ χεῖρες, ἀλλὰ τὸναντίον αὐτὸς μετὰ νεανικῆς ὀρμῆς, μετὰ σταθερᾶς ἀποφασιστικότητος, καὶ κατὰ τὸ δοκὸν μετὰ ἀκραδάντου πίστεως εἰς τὴν ὀρθότητα τοῦ ἔργου αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν πρόβλεπτον αὐτοῦ ἀνακοινῶν παντὶ τῷ κόσμῳ, ὅτι αὐτὸς χρῆσεται πᾶσι τοῖς μέσοις, ὅπως πάντας καλέσῃ καὶ ἐπισπάσῃται πρὸς ἑαυτὸν.

Ἐν ἐκ τούτων τῶν μέσων παρίσταται καὶ αὕτη ἡ ἀνακοινῶσις τοῦ Πάπα, ὅτι αὐτὸς χρῆσεται αὐτοῖς. Τοιοῦτον δὲ μέσον ἐστὶ καὶ ἡ θεωρουμένη ἐγκύκλιος, ἣτοι «ἡ ἀποστολικὴ ἐπιστολὴ τοῦ ἁγιωτάτου ἀφθέντου, τοῦ Θεοῦ προνοίας Πάπα Λέοντος II'».

Ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ μετὰ τὰς εἰσαγωγικὰς σημειώσεις περὶ τοῦ Ἱερῆς αὐτοῦ, ὁ Πάπας στρέφει τὸν λόγον αὐτοῦ πρὸ παντός πρὸς τὰ μὴ χριστιανικὰ ἔθνη, λέγων, ὅτι—ὡς πάντοτε, οὕτω καὶ νῦν—οἱ καθολικοὶ κήρυκας τοῦ εὐαγγελίου μετ' αὐταπαρνήσεως διαδίδουσιν ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸ φῶς τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἐἴτα ὁ Πάπας ἀπεσθάνεται

πρὸς τὰ χριστιανικὰ ἔθνη, ἄπερ, κατὰ τοὺς λόγους αὐτοῦ, ἐξέπεσον ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Ὡς πρὸς τὰς ἀνατολικὰς, ἤτοι τὰς Ὀρθόδοξους Ἐκκλησίας, αὐτὸς ἀποφαίνεται τὴν ἐλπίδα, ὅτι αὐταὶ ταχέως ἐνωθήσονται μετὰ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἐπειδὴ δῆθεν αἱ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας διαφοραὶ ἀσήμαντοὶ εἰσι, καὶ ἡ περὶ τοῦ πρωταίσιου τοῦ Πάπα ἐφ' ὅλης τῆς Ἐκκλησίας διδασκαλία, ἡ ἀποτελοῦσα τὸ κύριον σημεῖον τῆς διαφορᾶς, μαρτυρεῖται δῆθεν ὑπὸ γεγονότων τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας τῶν πρώτων αἰώνων.

Ἰσοδείξας ἐπιτέτι, ὅτι νῦν δῆθεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ παρατηρεῖται συγκαταβατικὴ καὶ δὴ εὐνοϊκὴ σχέσις πρὸς τοὺς Καθολικοὺς, ὁ Πάπας πείθει πάντας τοὺς ἀνατολικοὺς χριστιανοὺς ἐνωθῆναι μετὰ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας.

Εἰπόν δὲ ἐν γένει περὶ τῶν ἀνατολικῶν χριστιανῶν, ὁ Πάπας ἐν μέρει ἀποφαίνεται τινας αἰμιολίας ὡς πρὸς τοὺς Σλάβους. Περὶ Ρωσσίας καὶ Ρώσσοιν ὁ Πάπας οὐδεμίαν λέγει μνησίαν ποιεῖται, ἀλλ' ἀναμφιβόλως ἔσπον, ὅτι, ὁμιλίῳν περὶ τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, αὐτὸς ἔχει ἐν νῷ καὶ τὴν Ρωσίαν. Μετὰ τὸν πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολὴν λόγον ὁ Πάπας ἀποταίνεται πρὸς τοὺς Προτεστάντας.

Σημειώσας τὰς κυρίας ἀλλεΐφαις τῆς ὁμολογίας τῶν Προτεστάντων, ὁ Πάπας πείθει αὐτοὺς ἐνωθῆναι μετὰ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας. Μετὰ τοῦτο ὁ Πάπας ἀποταίνεται πρὸς τοὺς Λατίνους καὶ πείθει

αυτοῦς, ὅπως μὴ βαρύνωνται ὑπὸ τῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἄσμενοι ὑποτάσσονται αὐτῇ, ἐπειδὴ αὐτὴ οὐ καταγράφεται τοῖς δικαιώμασι καὶ τῇ ἰσχύϊ αὐτῆς, εἰ καὶ νῦν πολλοὶ διάκινται τῇ Ἐκκλησίᾳ μετὰ περιφρονήσεως, μίσους καὶ φθόνου, τὸ δὲ κράτος ἐπιβουλεύει τὰ δικαιώματα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὀλέθριος ὑφίσταται διαφωνία μεταξύ αὐτοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλος κίνδυνος κατὰ τῆς ἐνότητος, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πάπα, ἐμπεριέχεται ἐν τῇ τῶν Μασόνων ἀδελφότητι, ἣτις πανταχοῦ ταίνει, ὅπως κατὰσχῆ τὴν ἀνωτέραν ἐξουσίαν, ἐχθρικῶς διακείται τῷ Χριστιανισμῷ, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἄγει εἰς τὸν Ἑθνισμὸν. Ὁ Πάπας καλεῖ ἀπειθαρχεῖν τὸν ἀνάξιον λογὸν ταύτης τῆς αἰρέσεως.

Ἐὰν οἱ Ἐκκλησιαστικὸι ἤκουοντο μετὰ τῆς Ρωμαικῆς Ἐκκλησίας, εἰ συντελεαίτο ἡ συμφωνία μεταξύ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κράτους, καὶ ἐξημερῆνίζετο ἡ ἀδελφότης τῶν Μασόνων (franc-maçon), τότε «πόσα», ἀναφωνεῖ ὁ Πάπας, «πραγματικὰ μέτρα πρὸς ἀγῶνα κατὰ τοῦ κακοῦ ἐπετεύχθησαν ἂν, καὶ οἷοι ἦν ἂν ὁ τῶν ἀγαθῶν πλοῦτος!» «Ἡ Ἐκκλησία κατέρχαν ἂν τὴν πρῆπουσαν αὐτῇ τάξιν τμηθῆς», καὶ «τούτο ἐπένεγκαν ἂν ἰδίαν εὐθυμερίαν τοῖς κράτεσι». «Μεταξὺ τῶν ἔθνων παρήγγετο ἂν ἐξαιρετικὴ ἀμφιβαία συγκοινωνία, ἡ ἐρατὴ ἰδίᾳ νῦν πρὸς ἀποτροπὴν τῶν φόβων τῶν μαγῶν. Τότε οἱ νῦν τεράστιοι ἐξοπλισμοί, οἱ ἐξαντλοῦντες τὰ βασιλεῖα καὶ τὰ ἔθνη καὶ ἀποβάντες ἀνόπιστον φορτίον, οὐκ ἂν ἦσαν ἀναγκαί-

οι, διότι τὴν φιλοδοξίαν, τὴν πλεονεξίαν, τὸ πνεῦμα τοῦ συναγωνισμοῦ—τὴν τριπλῆν ταύτην ἐπίαν, ὅπου ἡ μάχη εἴθε φλέγεσθαι, οὐδὲν δύναται ἀποβῆσαι κάλλιον, ἢ αἱ χριστιανικαὶ ἀρεταί, καὶ ἰδίᾳ ἡ δικαιοσύνη».

«Τότε ἦσαν ἂν ἐξηραλισμένοι καὶ ἡ εἰρὴ ἀιρήνη καὶ ἀσφάλεια, αἱ νῦν παραβλαζόμεναι ὑπὸ τῶν κοινοτήτων τῶν στασιαστῶν, τῶν ἀπειλούντων τὴν ζωὴν τῶν πολιτῶν καὶ ἐρισμένων ἀνατρέψαι τὰς κυβερνήσεις». Τὰ περὶ τῶν νῦν ὁ λόγος ὡς σπουδαιότατα ζητήματα: τὸ κοινωνικόν—περὶ τῆς σχέσεως τῆς ἐργασίας πρὸς τὸ κεφάλαιον, τῶν ἐργαζομένων τάξεων τῆς κοινωνίας πρὸς τοὺς ἔχοντάς, καὶ τὸ πολιτικόν—περὶ τῆς σχέσεως μεταξύ ἐλευθερίας καὶ ἐξουσίας, μεταξύ ἔθνων καὶ κυβερνήσεων, τὴν σφοδρότην καὶ δικαιοσύνην λύσιν δύναται εὐρεῖν μόνον συνεργούσης τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. «Τέλος, κρίνει ὁ Πάπας, εἰ ἔχωμεν ἂν νῦν, τί δύναται πράξει ἡ Ἐκκλησία, ὡς μήτηρ καὶ εἰρηνοποιὸς μεταξύ τῶν ἔθνων καὶ τῶν κρατῶν, ἡ προωρισμένη βοηθεῖν τοῖς μὲν καὶ τοῖς δὲ τῇ ἐξουσίᾳ καὶ ταῖς συμβουλαῖς αὐτῆς, τότε εὐνόητον ἔσται, κόσῳ σπουδαίον πάντα τὰ ἔθνη ὁμοίως προκεῖν καὶ ὁμοίως ὁμολογεῖν ἀναφορικῶς πρὸς τὴν Χριστιανικὴν πίστιν...» «Ἡ ἰσχὺς τούτων τῶν εὐεργετημάτων οὐκ ἂν περιφριζέτο ἐν τοῖς ὅροις τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων, ἀλλ' ἐξαγέτο ἂν πέραν καὶ εὐρέως ὡς ἀφθονώτατος χεῖμαρρος...» «Ἄπειρος πληθὺς ἔθνων ἐπὶ αἰῶνας ὄλεος προσδοκᾷ, παρὰ τίνος

μέλλει λαβεῖν τὸ φῶς τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐὰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἡ ἀλέθριος δεσποδαμονία διακεχυμένη ἐστὶ κατὰ διαφόρους χώρας τῆς γῆς, τοῦτο ἀποδοτέον ἐν μέρει ταῖς δεσποχέουσιν ἔρισι περιθρησκείας».

Ὅσοι συνειδῶς, ὅτι αὐταὶ αἱ ἐπιθυμίαι καὶ αἱ βουλαὶ εἰκόσιν ἀνοπάρκτους ὄνειροις, ὁ Πάπας ἐν κατακλιθεὶς λέγει· «Ἀπειρηθήσονται πολυχρόνιοι καὶ χαλεποὶ πόνοι, πρὶν ἢ ἀναφικῆ ἡμεῖς τῆς τάξεως τῶν πραγμάτων, ἧς τὴν οὐσίαν ἡμεῖς βουλόμεθα ἴσως οὐ λείψουσι καὶ οἱ φρονούντες, ὅτι ἡμεῖς ὑπεράγαμεν παραδιδόμεθα τῇ ἐλπίδι, καὶ τείνομεν πρὸς τοῦτο, ὅπερ μᾶλλον δυνατόν εὐχασθαι, ἢ προσδοκᾶν. Ἄλλ' ἡμεῖς τὴν πᾶσαν ἐλπίδα ἡμῶν ἀνατίθεμεν εἰς τὸν Σωτῆρα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους Ἰησοῦν Χριστόν, ἐν νῦν τιθέμενοι, τί ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐτελέσθη ὑπὸ τῆς μορφῆς τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ πρὸ προσώπου τῆς τεταραγμένης καὶ ἠττημένης σοφίας τοῦ κόσμου τούτου. Ἡμεῖς ἰδίᾳ περτυκαλούμεν τοὺς αὐθέντας καὶ τὰς τῶν κρατῶν κεφαλὰς, ὅπως αὐτοί, ἐν ὀνόματι τῆς πολιτικῆς συνέσεως καὶ ἀγαθῆς προνοίας αὐτῶν ὑπὲρ τῶν ἐθνῶν, ἀληθῶς τιμήσωσι τὰς συμβουλὰς ἡμῶν καὶ συνεργήσωσιν αὐταῖς τῇ ἑαυτῶν εὐμανείᾳ καὶ ἐξουσίᾳ. Ἐὰ παρήγατο καὶ ἄλλο μέρος μόνον τῶν ἐρετῶν καρπῶν, τότε γὰρ τοῦτο ἦν ἂν οὐ μικρὸν εὐεργέτημα, — ἐνεκα τῆς οὕτω ταχείας παρακμῆς ἐν παντί, ὅτε τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ παρόντι συνενοῦται μετὰ τοῦ φόβου περὶ τοῦ μέλλοντος. Τὸ τέλος

τοῦ παραλθόντος αἰῶνος ἀφῆκε τὴν Εὐρωπαϊκὴν κεκολληθεῖσαν ταῖς δεσπραγίαις αὐτοῦ, ἐπὶ τρέμουσαν ἀπὸ τῶν διαταραξαῶν αὐτὴν παραγῶν· ὁ δὲ παρὼν αἰὼν, ὁ προσεγγίζων τῷ τέλει αὐτοῦ μὴ οὐκ ἀφήσεται τοῦναντίον εἰς κληρονομίαν τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει τὸ ἐνεχυρὸν τῆς συμφωνίας μετὰ τῆς ἐλπίδος εἰς κρείσσονα ἀγαθὰ, ἄπερ ἀπολαμβάνονται ἐν τῇ ἐνότητι τῆς Χριστιανικῆς πίστεως;»

Ἴδοι αἱ κόριαι ἐννοεῖαι τῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς. Ἀναπτύσσω μίαν ἰδέαν, διήκουσαν καθ' ὅλην τὴν ἐγκύκλιον ὡς ἐροθρὸν νῆμα, — ταύτην τὴν ἰδέαν, ὅτι ἅπαντα τὰ χριστιανικὰ ἔθνη ὀφείλουσιν ἐνωθῆναι μετὰ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, ὅτι πάντα τὰ ἑτερόθρησκα ἔθνη ὀφείλουσι δεχθῆναι τὴν Λατινικὴν πίστιν, ὅτι τὰ μὲν καὶ τὰ δὲ ὀφείλουσιν ὁμολογήσει τὸν Πάπαν κεφαλὴν ἑαυτῶν, καὶ ὅτι ἅπαν τοῦτο ἀναμφιβόλως τελεσθήσεται ποτε, — ὁ Πάπας ἐν τῇ τοῦ λόγου πορείᾳ ἀπειλεῖ πολλῶν σπουδαίων πραγμάτων καὶ ζωτικῶν ζητημάτων, λύσει οὐ μόνον ἐκκλησιαστικὰ, ἤτοι θεολογικὰ ζητήματα, ἀλλὰ καὶ πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ.

Ὅτι φιλολογικὸν πόνημα, ἡ ἐγκύκλιος ἐστὶ γεγραμμένη τεχνικῶς. Ἡ αὐστηρὰ ἐνότης ἐν τῇ ἐξηγήσει τοῦ ποικίλου περιεχομένου τῆς ἐγκυκλίου, τῆς παραστάσεως τὴν ἀνάπτυξιν μιᾶς ἰδέας, ἡ διαδοχὴ καὶ μεθοδικότης τῆς ἐξηγήσεως τῆς θεμελιώδους ἰδέας, τὸ λαλοῦμενον καὶ ἡ αὐστηρὰ κατασκευὴ τοῦ διαγράμματος, τὸ συμμετρικὸν τῶν μερῶν, ἡ τέχνη ἐν τῇ θέσει καὶ ἀναπτύξει τῶν ἐπιχειρημάτων, ἡ εὐχέρεια ἐν

ταῖς μεταβάσειν ἀπὸ ἑνὸς ἀντικειμένου τοῦ λόγου εἰς ἄλλο, ἢ διπλωματικῆ λεπτότης ἐν τῇ θέσει καὶ τῇ λύσει τῶν δυσχερῶν καὶ χαλαρῶν ζητημάτων, ὁ πλοῦτος τῶν συλλογισμῶν καὶ ἡ ποικιλία τῶν θεωρουμένων ἀντικειμένων, τὸ τολμηρὸν τῶν βουλῶν καὶ τὸ τεράστιον τῶν σκοπῶν, ἡ σημασιωτέα ἐλαστικότητα τῶν τοῦ λόγου στρεφῶν, τῶν ἐπιμελῶς ἐστρογγυλωμένων καὶ οἰονεὶ λελειωμένων, ἡ τερπνὴ ἀπαλότης τοῦ τόνου, ἡ ἐξεζητημένη κομψότης καὶ ἡ λελεπτυσμένη ἀβρότης ἐν ταῖς ἀποστροφαῖς καὶ διαγνώσεσι, τὸ ὀριστικόν, τὸ ζωηρὸν, τὸ δραματικόν τοῦ λόγου, τοῦ ἐκδηλοῦντος ὅτε μὲν χαρὰν καὶ ἐνθουσιασμόν, ὅτε δὲ λύπην καὶ συμπάθειαν, καὶ τοῦ ἐμφογουμένου ὅτε μὲν ὑπὸ εὐχαρῶν ἀναφωνήσεων τῷ Θεῷ, ὅτε δὲ ὑπὸ ποιμαντικῶν κλήσεων πρὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ τὰ ἔθνη, ἢ ἀκράδαντος πίστεως εἰς τὴν πύξιν τοῦ ἔργου τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ παύσιμον ἀποφασιστικότης τοῦ ἐπιτυχεῖν τῆς πραγματούσεως αὐτῆς παντὶ μέσῳ, — ἅπαντα ταῦτα εἰσέρουσι τὴν περιτῆς ὁ λόγος ἐγκύκλιον πέραν τῆς τάξεως τῶν ἄλλων ἐγκυκλίων ἐπιστολῶν τοῦ Πάπα, καὶ ἐπισπῶνται τὸν ἀναγνώστην, καὶ ἢ καὶ μὴ θεολόγον.

Ἄλλ' ἐν τοῖς προτερήμασι τῆς ἐγκυκλίου ἐμπεριέχονται καὶ αἱ ἀθεναῖς αὐτῆς πλευραὶ. Ἡ ἐγκύκλιος εἶχε μᾶλλον λεπτῶ καὶ τεχνικῶς συντεταγμένῳ διπλωματικῷ ἔγγράφῳ, ἢ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῆ ἐπισκόπου. Ἐκ' αὐτῆς πνεῖ πνεῦμα τοῦ κόσμου. Ὁ Πάπας ἀπανειλημένως ἀπικαλεῖται τὴν ἀρωγὴν τοῦ

Θεοῦ, μαλετὰ τὰς ὀφελείας τῆς Ἐκκλησίας, ποθεῖ πάντα τοὺς λαοὺς καταστήσει κοινωνοὺς σωτηρίας, καὶ ὅμως ἡ ἐγκύκλιος ἐμποεῖ αἰσθησθαι τῶν πρακτικῶν γραφείῳ, ἢ πολιτικοῦ διαγράμματος.

Ἐν αὐτῇ ὀλίγη ἡ ἐκκλησιαστικότης καὶ ἡ ἀληθῆς θρησκευτικότης. Ἐλλείπει αὐτῇ καὶ ἐκείνη ἡ ἀτεχνος ἀπλότης, οἰονεὶ ἐκείνη ἡ ἀφέλεια, ἢ θελκτήριος, ὡς ἡ ἀτεχνος καλλονὴ τοῦ ἀνθους τοῦ ἀγροῦ, αἷς εἰσθητοῦς ἐπιπροφραγίζονται τὰ ἔργα τοῦ μεγάλου νοῦ καὶ τὰ συγγράμματα τῶν ἁγίων ἀνδρῶν.

Δοκεῖ οὖν, ὅτι οὐδὲν πλεον, ἢ ὀλοκλήρως ὁμιλος καρδινάλιων καὶ θεολόγων ἐχάλευσε ταύτην τὴν ἐπιστολὴν, εἰσταζὼν ἐκάστην ἐννοιαν, σφορηλατῶν ἐκάστην φράσιν. Ὡς δοκεῖ, ὁ συντάκτης (ἢ οἱ συντάκται) ταύτης τῆς ἐπιστολῆς κατέβαλλε πᾶσαν σπουδὴν, ὅπως μὴ παρεκαλίνῃ τοῦ σκοποῦ, μὴ πλημμελήσῃ λέγων, μὴ εἴπῃ τι περισσόν, ὅπως ὑποκρίνηται τεχνικώτερον τοὺς κεκορημένους αὐτοῦ σκοποῦς, ἐπικερδέστερον χρωματίσῃ καὶ διαφωτίσῃ τὰς προτάσεις αὐτοῦ, διαλύσῃ τὰς ὑποφίας καὶ τὰς ἐνοστάσεις, ἐμπειήσῃ μεγίστην αἰσθησθαι. Πολλὰ γεγονότα καὶ ζητήματα σπουδαῖα, ἀλλὰ μὴ συμβιβάζόμενα τοῖς σκοποῖς τῆς ἐγκυκλίου, σκοπήμως εἰσιγήθησαν, ἢ ἐσκιασθησαν, πᾶν δὲ τὸ ἀληθῶς, ἢ τὸ δοκεῖν εὖνοσον αὐτοῖς εἰρήθη εἰς τὴν πρώτην θέσιν καὶ σαφῶς διαφωτίσθη. Ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ εἰσὶν ἐκπερασμένα πολλὰ σπουδαῖα καὶ ἀναμφισβήτητά ἀλήθειαι, ἀλλὰ ὅμως ἐκφράσει αὐτῆς δεικνῶσιν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς

αυτῆς μέχρι τούτου ἐξοφωμένος και τετυφλωμένος ἐστὶν ὑπὸ προκαταλήψεων ὁμολογίας πίστεως, ὡστε οὐχ ὄρᾳ οὐδέ ὁμολογᾷ, ἢ οὐ βούλεται ὄρᾳ και ὁμολογᾷ ἀπισίτους ἀληθείας και πασίγνωστα γεγονότα. Αὐτὸς πεισματικῶς ἐχεται τῶν ἐρήζωμένων ἐν τῇ Λατινικῇ Ἐκκλησίᾳ και ἐν τῷ παπικῷ συστήματι πλανῶν, και ἀνευ ἀμφισβήτησεως ἠσπάζει τὴν ἀληθειαν και ἰσχυροσύνην, τούτου δοκῶντος αὐτῷ ἀναγκαιοῦ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ὀφθέντος ἀγίου και μεγάλου σκοποῦ αὐτοῦ. Αὐτῇ ἢ ὑποκακωμένη ταῖς φράσεσι περιφρόνησις τῆς ἀληθείας, ἢ ἀτοπος ἰδέα ἐν τοιαύτῳ ἔργῳ, ὑπερ ἐπιγράφεται: «Ἀποστολικὴ ἐπιστολὴ τοῦ ἀγιωτάτου ἀθρόντου ἡμῶν, τοῦ Θεοῦ Προνοία Πάπα Λέοντος Η'», ἀπογοητεύει τὸν ἀγνωστὴν τῆς ἐγκυκλίου, καταρρίπτει τὴν ἀξίαν αὐτῆς και κατέγει αὐτὴν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἄλλων σκοπίμων, συνφθὰ τῇ ὁμολογίᾳ πίστεως· συντεταγμένων πονημάτων τοῦ καλαίου τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἃ ἐκπαλα ἔδη οὐδεὶς πιστεύει πλὴν αὐτῶν τῶν Λατίνων, ἀλλὰ και αὐτῶν οὐχὶ πάντων. Πάντως οἱ ἄνδρες, οἱ μὴ ἔχοντες μέρψωσιν θεολογικὴν, και ἰδέα οἱ μὴ γνωσκόντες τὸ πνεῦμα, τὸν χαρακτῆρα και τὰς μεθόδους τῆς φιλολογίας τῶν Λατίνων θεολόγων, οὐδέ ἀπινούουσι ὑποπεθεῖσαι τὴν ἐγκύκλιον ἀπὸ κηβηλίας· μέχρι τούτου αὐτὴ διαφθείρει τὸν ἀπειρον ἀγνωστὴν τῇ εὐσπειᾳ, τῇ ἄβρᾳ ποιμαντικῇ προνοίᾳ τοῦ Πάπα παρὶ τοῦ ἀγαθοῦ πάντων τῶν λαῶν, τῷ θρησκευτικῷ ζήλῳ αὐτοῦ ὑπερ τοῦ ἔργου τῆς ἐνώσεως

πάντων τῶν ἔθνῶν ἐν μιᾷ Ἐκκλησίᾳ, τῷ φλογερῷ κόθῳ αὐτοῦ ἀγαθῶν πάντας τοὺς λαοὺς εἰς σωτηρίαν, ἀνευ διακρίσεως τόπου, χρόνου, ἐθνικότητος! Ἄλλ' ὁ εἶδῶς τὰς φιλολογικὰς μεθόδους τῶν Λατίνων θεολόγων και τὰ μέσα τῆς ἐνεργείας αὐτῶν οὐ δύναται ἀπαλλαγῆναι τῆς ὑποψίας, ὅτι ἡ λαλεπυωμένη ἀβρότης τοῦ λόγου ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ἐστὶ βολία θωπεία, ἢ ἐξεζητημένη δὲ τρυφερότης ἐστὶ κολακεία, εὐνοϊαν ἐπιζητοῦσα, ὅτι ὑπὸ τὴν προσωπίδα τοῦ ἀθροῦ πατρὸς και πολυφρόντιδος ποιμένος ἐγκρόπτονται ἀκόρητος φιλοτιμία, φιλαρχία, και δὴ τυραννία δεσπότου, ὅτι ὁ θρησκευτικὸς ζήλος τοῦ Πάπα, ἐστὼ και εὐληκρινῆς, οὐκ ἐλαόθερός ἐστὶ φανατισμοῦ, και δύναται ἐπενεγακῆν οὐχὶ τόσον ὄφελος και ἀγαθόν, ὡσον βλάβην και κακόν, ὀφισταμένων τῶν μοναρχειῶν, ἐν μέρει δὲ και τῶν ψευδῶν ἀρχῶν, τῶν κειμένων ἐν τῇ βᾶσει παντός τοῦ Παπικοῦ συστήματος. Τῇ ἐγκυκλίῳ ἐντελῶς ἐφαρμόζεται ἡ βωσικὴ παροιμία: «μαλακῶς στρώνουσι, ἀλλὰ σκληρὸν κοιμάσθαι». Ἡ ἐγκύκλιος—ἢ φωνὴ αὐτῆ τῆς φέουσης σειρήνος,—ἐστὶ φωνὴ γλοκεία, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἰδίᾳ και ἐπικίνδυνος. Ὁ Πάπα φθῆι ἄματα τὴν νύκτα ὑπὸ τὰς θυρίδας τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλ' ἀπατάται, ἐλπίζων και πιστεύων, ὅτι αὐταὶ κολακευθήσουσι ὑπὸ τῶν ἀπατηλῶν ὑποσχέσεων, τῶν κεκοσμημένων τοῖς ἀνθεσι τῆς λατινικῆς εὐσπειᾶς.

Σημειωτέα ἢ ἐγκύκλιος τοῦ Πάπα διὰ τὴν εὐσπειαν αὐτῆς· ἀλλ' αὐτῇ ἐτι μᾶλλον σπουδαία, διότι

θεωρείται ἐν αὐτῇ καὶ λύεται τὸ ζήτημα περὶ ἐνωσεως τῶν Ἐκκλησιῶν.

Τὴν οὐσίαν τῆς ἐνωσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ὁ Πάπας ἐκφράζει ἐν τοῖς ἀποφανοῦσι λόγοις: «Παίθομαι ὑμᾶς εἰς ἐνωσιν καὶ συνδεδωκὸν ματὰ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας: συνδεδωκὸν δὲ λέγομαι πληρῆ καὶ ἐντελῆ.

Τοιαύτη οὐδαμῶς δύναται εἶναι ἡ ἐνωσις, ἡ ἀποτελουμένη, ἐκ τινος συμφωνίας ἐν τοῖς δόγμασι τῆς πίστεως καὶ ἐκ κοινωνίας ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ: ἡ ἀληθὴς ἐνωσις μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν, ἢ συνέντησα, καὶ ἦν ἐγγήθη ὁ Θεμελιωτῆς τῆς Ἐκκλησίας Ἰησοῦς Χριστός, οὐκίσταται ἐν τῇ ἐνότητι τῆς πίστεως καὶ τῆς κυβερνήσεως».

Ἀληθές, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐγγετο, ὅπως πάντες οἱ πιστεύοντες εἰς Αὐτὸν ἀποτελέσωσι μίαν κοινότητα, πλήρη τελείας συμφωνίας: ἀλλὰ μὴ ὑπιστάμενης αὐτῆς ἀληθῶς, τις ὑπεύθυνος ἐπὶ τούτῳ, καὶ πῶς διεσθωτέον τὸ πρᾶγμα.

Οἱ Λατίνοι ἀείποτε ἀπαναλαμβάνουσιν ἡμῖν—τοῖς Ὀρθοδόξοις καὶ τοῖς Διαμαρτυρομένοις:

Ἡμεῖς ὑπεύθυνοι ἐπὶ τούτῳ τῷ κακῷ, διότι ὑμεῖς ἐχωρίσθητε ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ παρηγάγατε σχίσμα ἐν τῇ μιᾷ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ: οὐ μόνον ὡς ἀπεχωρίσθητε ἀπ' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐξακολουθεῖτε πεισματικῶς διαμένοντες ἐν τῷ σχίσματι, παρορῶντες τούτο, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐκαλοῦμεν ὑμᾶς ἐνωθῆναι μεθ' ἡμῶν. Τὸ δὲ διεσθῶσαι τὸ πρᾶγμα καὶ

διεσθῶσαι αὐτοὺς συμφῶν τῷ θελήματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ λίαν εὐχερῆς: ἐνωθῆτε μεθ' ἡμῶν, ἰδοὺ τὸ πᾶν.

Πῶς ἐνταῦθα μὴ εἰπεῖν: «Ὁ μῦθος ταχέως λέγεται, ἀλλὰ τὸ ἔργον οὐ ταχέως τελεῖται. Ἐπιθεωρήσωμεν ἐν τούτοις τὰς πρὸς ἐνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν συνήκας, τὰς ὑποδεικνυμένας ὑπὸ τοῦ Πάπας.

Ὅτι ἡμεῖς ὑποχρεώμεθα ἀδελφικὴν τρέψαι ἀγάπην πρὸς τοὺς Λατίνους, τοῦτό ἐστιν ἀλήθεια ἀναντιρρήτος: ἀδελφικὴν ἀγάπην ὁραῖομεν δεκνόνται καὶ ἐξ καὶ τοῖς ἔθνεσιν, ἐν τούτοις οἱ Λατίνοι εἰσι Χριστιανοί. Ἡμεῖς δὲ οἱ Ὀρθόδοξοι καὶ ἀληθῶς ἐξεδηλωμένον ἐν ἀνεκροῦσιν πρὸς τοὺς Λατίνους οὐχ ἤττονα σημαία εἰσόμεθα, ἢ ἐκείνοι πρὸς ἡμᾶς: ὁμοίως οὐγὶ πλείονα δεσμεύονται ἡμεῖς ἔσχομεν πρὸς αὐτοὺς, ἢ αὐτοὶ πρὸς ἡμᾶς. Ἐπὶ τῇ βάσει πολλῶν καὶ ἀναμφιβόλων ιστορικῶν γεγονότων ἐροῦμεν καὶ ἐπὶ πλέον: Οἱ Λατίνοι ἐτρέφον καὶ μέχρι τούτου τρέφουσι πρὸς ἡμᾶς ἤττονα εἰσόμεθα καὶ πλείονα ἐγθρῶν, ἢ ἡμεῖς πρὸς αὐτούς. Ἡ σημερινὴ ἱστορία τῆς Λατινικῆς Θείας ἐν τῇ Δυτικῇ καὶ Νοτιοδυτικῇ Ρωσίᾳ, ἐν τῇ Γαλλίᾳ καὶ Πολωνίᾳ παρίστησι τοσαῦτα παραδείγματα ἠθρῶν βίαιοπραγῶν ὑπὸ τῶν Λατίνων πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους, βίαιοτήτων, οὐδαμῶς προκλήθεισων, ὥστε πάντως ἤδη τοῖς Λατίνοις οὐκ ἐξ ἴσου τὸ αἰτιώσθαι τοὺς Ὀρθοδόξους: ἀπὸ ἀλλοίφει ἀδελφικῆς ἀγάπης. Δὲ οὐκ ὅτι οἱ Πολωνῶν καταδείξαν, ὅτι οἱ Λατίνοι, καὶ ἐν μέρει ὁ Λατινικὸς κλήρος, ἔχουσιν ἀγαλλιωτικὸν μῖσος πρὸς τοὺς Ὀρθοδόξους τῆς Ρωσίας. Πα-

ρορῶντες πάντα ταῦτα οἱ Ρῶσοι ἐξακολουθοῦσι διακείμενοι τοῖς Πολωνοῖς καὶ τοῖς Καθολικοῖς ἰσραεῦσι τῆς Πολωνίας οὐχὶ ἐχθρικῶς, ἀλλ' ἠπιῶς, πολλὰ κρείσσον, ἢ ὡς αὐτοὶ ἐγένοντο ἄξιοι καὶ ἄξιοι εἶσι τοῦτου. Ἐν ταῖς ἄλλαις χώραις ὁμοίως: οὐχ οἱ Ὀρθόδοξοι στενοχωροῦσι τοὺς Λατίνους, ἀλλ' οἱ Λατίνοι θλίβουσι τοὺς Ὀρθόδοξους.

Παραίτερον, μεταξύ τῶν Λατίνων καὶ ἡμῶν τῶν Ὀρθόδοξων ὑφίσταται καὶ τις συμφωνία ἐν τοῖς δόγμασι: πλείστα δόγματα ἡμεῖς νοοῦμεν καὶ ὁμολογοῦμεν οὕτως, ὡς καὶ αὐτοὶ. Ἀλλ' ἢ ἐν τῷ καὶ ἴσθ' ἐν πολλοῖς δόγμασι συμφωνία δύναται εὐκολοῦναι μόνον τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος περὶ ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, οὐ ποιεῖ ὅμως τὴν ἐνώσιν αὐτὴν, ὡς τοῦτο καὶ μαρτυρεῖται ὑπὸ τῆς προτέρας ἱστορικῆς καὶ τῆς νῦν θέσεως τῶν πραγμάτων. Τοῦτο καὶ ὁ Πάπας ὁμολογεῖ, καὶ διὰ τοῦτο καλεῖ πρὸς πλήρη ἐνότητα ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ κυβερνήσει.

Ζητεῖται, δυνάμεθα ἄρα γε καὶ ὀφείλομεν συναινέσαι τῇ τοιαύτῃ κλήσει, καὶ ἄρα γε ἐσόμεθα ὑπεύθυνοι ἐπὶ τῷ κακῷ τοῦ χωρισμοῦ καὶ τῆς διαίρεσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἀποποιηθέντες δεχθῆναι τὴν κλήσιν ταύτην καὶ ἐνωθῆναι μετὰ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας;

Πρὸς ταῦτα τὰ ζητήματα ἀποκρινόμεθα ὀριστικῶς καὶ σταθερῶς: Οὐχί.

Ἐνότητα ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ κυβερνήσει, ὅπως εἰπεῖν πλήρη ἐνότητα, ὀφείλομεν ἔχειν μόνον μετὰ τῶν ὀρθῶς πιστευόντων χριστιανῶν, μετὰ δὲ τῶν

οὐκ ὀρθῶς πιστευόντων χριστιανῶν ἡμεῖς οὐ μόνον οὐχ ὑποχρεώμεθα εἶναι ἐν πλήρει ἐνώσει, ἀλλὰ μόνον δυνάμεθα εἶναι καχωρισμένοι ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἴσθ' καὶ πλέον: καὶ ἡ Ἁγία Γραφή, καὶ ἡ πράξις τῆς ἀρχαίας Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὁ ὁγιῆς νοῦς ὑποχρεοῦσιν ἡμᾶς μὴ εἶναι ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τῶν οὐκ ὀρθῶς πιστευόντων χριστιανῶν. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐνετείλατο προσφέρεσθαι πρὸς τοὺς ἀπειθοῦντας τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς πρὸς τοὺς ἐθνικούς καὶ τοὺς τελωνάς: οἱ Ἀπόστολοι ἐδίδασκον ἀφίστασθαι καὶ ἀποστρέφασθαι τοὺς αἰρετικούς, τῆς προηγουμένης παραίνεσεως πρὸς αὐτοὺς μὴ ἐπιτυγχανούσης τοῦ σκοποῦ.

Ἡ ἀρχαία Οἰκουμενικὴ Ἐκκλησία ἀφορίζε τοὺς αἰρετικούς, εἰ αὐτοὶ, παρὰ τὴν παῖθῶ αὐτῆς ἀρνηθῆναι τὰς πλάνης αὐτῶν, πειραματικῶς ἐνέμενον αὐταῖς. Ὅμοίως ἡ ἀρχαία Οἰκουμενικὴ Ἐκκλησία οὐκ ἦν ἐν κοινωνίᾳ καὶ μετὰ τῶν σχισματικῶν, τ. ἔ. μετὰ τῶν τοιοῦτων ἀνθρώπων, ἢ κοινοτήτων, αἵτινες αὐταὶ ἀπεχωρίζοντο ἀπ' αὐτῆς.

Καὶ κατὰ τὸν ὁγιῆ νοῦν ἄλλως οὐ δύναται καὶ εἶναι. Ἀληθῶς, ὡς λέγομεν—ὑποχρεωτικόν, ὀφείλομεν ἄρα γε καὶ δυνατόν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ ἔχειν κοινωνίαν μετὰ τῶν τοιοῦτων χριστιανῶν, οἵτινες οὐχὶ κατὰ πάντα σύμφωνα τῇ δογματικῇ διδασκαλίᾳ αὐτῆς. Τὸ ἔχειν αὐτὴν τὴν κοινωνίαν ἦν ἂν ἀνωφελές καὶ ἐπιβλαβὴς, ἐπεὶ ἡ τῶν αἰρετικῶν ἰσχυρογνωμοσύνη πᾶσι γνωστὴ, ὁμοίως γνωστὴ καὶ ἡ κλίσις αὐτῶν πρὸς διάθεσιν τῶν ψευδοδιδασκαλιῶν αὐτῶν καὶ τοῦτο ἔνακεν,

εἰ ἡ Ἐκκλησία, γεφυρωθεὶς ὑπὸ τῶν ἀργῶν τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης, συγκρατατικότητος καὶ ἀνοχῆς περὶ τὴν πίστιν, οὐ διέκοπτε τὴν μετ' αὐτῶν κοινωνίαν, τότε ὀλίγη ἦν ἂν ἡ ἐλπίς πρὸς διορθώσιν αὐτῶν, πολὺς ὅμως ὁ κίνδυνος τῆς εἰς αἵρεσιν ἐκτροπῆς τῶν ὀρθῶς πιστευόντων.

Τὸ τραῦμα, τὸ ἀπὸρρηπὸς διαλεθῆναι κατὰ τὸ σῶμα εἰσθῆσιν ἐκτάνειν, καίπερ τούτου ἐμποιοῦντος πάθῃσιν καὶ βλάβῃν τῷ σώματι, εἰ μόνον προλαβόν ἀποτρέψαι τὴν τοῦ τραύματος διάλωσιν, ἦτοι δυνατόν εἶναι ὁλοθῆρως παντὶ τῷ σώματι, αὐτῇ τῇ ζωῇ. Ὡς πρὸς τοὺς σχισματικούς, καίπερ τὰ αὐτὰ ἔχοντας ὁτήματα, οἷα ὁμολογεῖ ἡ Ἐκκλησία, οὐχ ἦσαν αὐτῇ, οὐ δυνατόν εἶναι ἐν κοινωνίᾳ καὶ ἐνώσει μετ' αὐτῶν τούτου ἕνεκεν, ὅτι αὐτοὶ οὗτοι οὐκ ἐπιενταί εἶναι ἐν κοινωνίᾳ καὶ ἐνώσει μετ' αὐτῆς. Οἱ Λατίνοι ἐροῦσιν ἡμῖν: ἄρα ὑμεῖς νομίζετε ἡμᾶς σχισματικούς καὶ αἰρετικούς;

Κατὰ κακὴν μοίραν, οὐ δυνάμεθα μὴ νομίζωσιν αὐτοὺς σχισματικούς, καὶ ὅτ' αἰρετικούς. Οἱ Λατίνοι ἡμᾶς τοὺς Ὀρθολόγους καλοῦσι σχισματικούς, τ. ἔ. ἀπεσχισμένους, ἐπειδὴ διήθεν ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἀπεσχισθῆ ἀπὸ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Τούτου ἐναργῶς ἐστὶν ἐκπεφρασμένον καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ἐγκυκλίῳ, εἰ καὶ ὁ Πάπας εἰς ἀβρότητα οὐκ ἐκάλεσεν ἐν αὐτῇ τοὺς Χριστιανούς τῆς Ἀνατολῆς σχισματικούς.

Ἄλλ' ἀληθῶς οὐχ ἡ Ἀνατολή ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τῆς Δύσεως, ἀλλ' ἡ Δύσις ἀπεσχισθῆ ἀπὸ τῆς Ἀνα-

τολῆς. Σχισματικούς ὀνομαστοῦν τοὺς ἀπεχωριζομένους ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς, τῆς ὀρθῶς πιστευούσης Ἐκκλησίας. Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ὡς ἐν τῇ διαιρέσει τῆς Ἐκκλησίας, οὕτω καὶ μέχρι τοῦ νῦν, πιστεύει ἀληθῶς, ἐστὶν ὀρθῶς πιστευούσα Ἐκκλησία. Τούτου ἐναργῶς μαρτυρεῖται ὑπὸ τούτου, ὅτι αὐτὴ πιστεύει οὕτως, ὡς ἐπίστεον ἡ ἀρχαία Οἰκουμενικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὑφισταμένη μέχρι τῆς διαιρέσεως. Καὶ ὅτ' καὶ οἱ Λατίνοι οὐ δύνανται μὴ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία πιστεύει συμφῶς τῇ ἀρχαίᾳ Οἰκουμενικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ὁμοίως αὐτοὶ οὐ δύνανται μὴ ὁμολογήσῃ τὴν ἀρχαίαν Οἰκουμενικὴν Ἐκκλησίαν ἀληθῆ Ἐκκλησίαν, καὶ διὰ τούτου καὶ τὴν νῦν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ὑφιστάσθαι ὁμολογήσῃ εἶναι ἀληθῆ Ἐκκλησίαν. Ἀλλ' ἡ ἀληθὴς Ἐκκλησία ἐστὶ μία ἐν ἀπάσῃ τῇ γῆ. Καὶ τοιαύτη ἐστὶ κυρίως ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθολόγος Ἐκκλησία. Ἀπὸ τίνος αὐτὴ ἀπεχωρίσθη, εἰ αὐτὴ πιστεύει συμφῶς τῇ ἀρχαίᾳ Οἰκουμενικῇ Ἐκκλησίᾳ. Τούναντιον, ἡ Λατινικὴ Ἐκκλησία ἐν πολλοῖς ἐξέκλινε τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας. Οὕτως αὐτὴ ἀπεσχισθῆ ἀπὸ τῆς μιᾶς ἀληθοῦς Ἐκκλησίας, καὶ τούτου ἕνεκα αὐτὴ ἐστὶν Ἐκκλησία τῶν ἀπεσχισμένων, σχισματικὴ. Ὁ ἐσωτερικὸς δὲ χωρισμὸς, ὁ συνιστάμενος ἐν διαφορήσιν, ἤγαγε καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἑκπτώσιν, οὕτως εἰπεῖν εἰς τὸ νόμιμον σχίσμα. Ἡ δὲ πολυχρόνος διαίρεσις τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ σχίσματι, ἐν τῇ μὴ κοινωνίᾳ μετὰ τῆς ἀληθοῦς Ἀνατολικῆς

Ἐκκλησίας, ἐκ περιτροπῆς κατέδειξεν ὀλέθριον βοπὴν πρὸς τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν, σαφῶς ἐκόηλωθεισαν ἐν τούτῳ, ὅτι αὐτὴ, ἐπινοῦσα καὶ προκηρύττουσα νέα καὶ καινὰ δόγματα, ἄπερ οὐδόλως ἐγίνωσκεν ἡ ἀρχαία Οἰκουμενικὴ Ἐκκλησία, αἰεὶ μᾶλλον ἐκκλίνει τῆς διδασκαλίας αὐτῆς καὶ αἰεὶ βαθύτερον ἐμβοθίζεται εἰς αἵρεσιν. Οὐχ ἡ τυφλὴ ἐμπάθεια πρὸς τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως ἡμῶν, οὐχ ἡ ἑλλειψίς ἀπαθείας πρὸς τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν, οὐδὲ αἰσθητάτα ὀσμηνείας, ἡ ἐχθρὰς πρὸς αὐτὴν, οἷα ἡμεῖς παντάπασιν οὐ τρέφομεν πρὸς αὐτὴν, ἀλλ' ἡ ἀπαραίτητος προτέρα ἱστορικὴ καὶ ἡ ἀνεστῶσα θέσις τῶν πραγμάτων ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς εἰπεῖν, ὅτι ἡ Λατινικὴ Ἐκκλησία ἐστὶ σχισματικὴ καὶ αἰρετικίζουσα Ἐκκλησία. Καὶ ὃν δαινὸν καὶ πικρὸν τὸ διανοηθῆναι, ὅτι ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία, ἡ ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων τεθεμελιωμένη, ἡ κατέχουσα τὴν ἐπιτιμοτάτην θέσιν μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπιστῆμων Ἐκκλησιῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἡ ἀκμάζουσα καὶ ἀνθοῦσα τοῖς μεγάλαις φωστῆροι τοῦ ἁγίου βίου καὶ τῆς ὑψηλῆς παιδεύσεως, ἡ εὐροτάτη καὶ πολυανθρωποτάτη παρῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἤδη τόσῳ ἐκπαλαὶ ἐπὶ ὀλοκλήρον γυνάδα ἐτῶν ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τῆς μιᾶς ἀληθοῦς Ἐκκλησίας, καὶ σὺν τούτῳ αἰεὶ μᾶλλον ἀφίσταται τῆς ἀληθείας, καὶ αἰεὶ βαθύτερον ἐμβοθίζεται εἰς τὸ ψεῦδος.

Εἰ οὖν οἱ Ὀρθόδοξοι ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς μιᾶς Ἐκκλησίας, ἀλλ' οἱ Λατίνοι, εἰ οὕτοι δύνανται κληθῆναι καὶ αἰρετικοί, τότε αὐτὴ καθ' ἑαυ-

τὴν καταπίπτει ἢ καθ' ἡμῶν τῶν Ὀρθοδόξων ἐπιφερομένη ὑπὸ τῶν Λατίνων αἰτίας, ὅτι ἔβηεν ἡμεῖς, μὴ ἐρχόμενοι εἰς σύνθεσμον μετὰ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, δι' αὐτοῦ τούτου ἐναντιώμεθα τῷ θαλήματι τοῦ Χριστοῦ, τῷ ἀκρρασθέντι ἐν τοῖς ῥήμασι τῆς προσηυχῆς Αὐτοῦ, ὅπως πάντες ὡσιν ἐν, καὶ ἐν τῇ προῤῥησί, ὅτι ἐστὶ μία ποιμνὴ καὶ εἰς ποιματῆν. Συμφῶς τῇ ἀληθεῖ ἐννοίᾳ τῶν ἐκφράσεων τούτων καὶ ἡμεῖς εὐχόμεθα καὶ δεόμεθα τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἅπαντες οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἅπαντες οἱ λαοὶ ἔλθωσιν εἰς τὴν ἐνότητά τῆς ἀληθοῦς πίστεως καὶ συνιστάσιν ταύτην ὁμόθεμον, συνδεδεμένην ὑπὸ ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ μιᾶς ἀληθοῦς πίστεως, κοινότητος, οἷα ἦν ἡ πρωτοσύστατος Ἐκκλησία.

Ἄλλ' ἀπὸ τῶν πόθων καὶ τῶν ἐλπίδων μέχρι τῆς ἐκπληρώσεως αὐτῶν—ὀλοκλήρος ἄβυσσος. Καὶ εἰ καὶ ἡμεῖς παντὶ μέσῳ ὀφείλομεν συνεργῆσαι τῇ ἐκπληρώσει τούτων τῶν ὑψηλῶν πόθων καὶ τῶν καλῶν ἐλπίδων, τούτο ὅμως οὐδαμῶς ὑποχρεοῖ ἡμᾶς ἐνωθῆναι μετὰ τῶν οὐκ ὀρθῶς πιστευόντων χριστιανῶν. Τούτοις ψευδῶς πιστευόντας χριστιανούς οὐ ποιήσεις ὀρθῶς πιστευόντας, παραδείξαμενος αὐτοῖς εἰς Ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν μεθ' ἑαυτοῦ.

Ἄλλ' ἴσως ἡμεῖς ἄγαν αὐστηροὶ ἐσμέν καὶ ἀδικοὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τοὺς Λατίνους; Ἰσως ἡμεῖς κρίνομεν τὴν πίστιν αὐτῶν, χαιρετηγόμενοι ὑπὸ ἄγαν περιορισμένης θεωρίας τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως, καὶ προσκλίνομεν ἡγείσθαι καλὸν τὸ ἑαυτῶν τούτου

μόνον ἕνεκα, ὅτι αὐτὸ ἡμῶν, τὸ δὲ ἀλλότριον—κακὸν τοῦτο μόνον ἕνεκα, ὅτι αὐτὸ ἀλλότριον. Ἰσως ἢ μεταῦθ' τῆς Λατινικῆς πίστεως καὶ τῆς Ὀρθοδόξου διαφορά τῶν ἀσχημάτων ἐστίν, ὥστε ἐν τοῖν οὐ μεγάλας παραχωρήσεις ἐκατέρωθεν δυνατόν ἐπιτυχεῖν καὶ ὅτ' πλήρως συμφωνίας ἐν τῇ πίστει, δυνατόν, ὡς λέγουσιν, ἐξηγηθῆναι, συμβιβασθῆναι καὶ εἰσεῖν εἰς σύνθεσμον;

Ἄγριαν καὶ ἀδικον σχέσιν πρὸς τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν οὐκ ἔχομεν, καὶ ἐν οὐδενὶ ἐξεδήλωσμεν τοιαύτην. Τούναντίον, ὁ καταπλήρως σιγαριστὸς περὶ τοῦτου, ὅτι τοιαύτη πλῆθος ἐκατὸν μυριάδων (=μυλλιονίων) χριστιανῶν ζῆ ἐν μὴ κοινωνίᾳ μετὰ τῆς ἀληθοῦς Ἐκκλησίας, ἐμπνέει συμπάθειαν πρὸς τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν, ἢ δὲ συμπάθεια μαλάσσει τὴν κρίσιν. Ἄλλ' ἄρα γε δυνάμεθα τὸ μέλαν καλεῖσθαι λευκόν; Ὅσα πράγματα, μαλάσσοντα τὴν εὐθύνην αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἂν παραστῶσιν ἡμῖν, οὐ δυνάμεθα ἐν τούτοις μὴ αἰτιάσθαι αὐτήν, καὶ ἰδίᾳ τοὺς χειραγωγούς αὐτῆς ἐπὶ τούτῳ, ὅτι αὐτοὶ οὐ μόνον πεισματικῶς ἔχονται τῶν ἀρχαίων πλάνων, ἀλλὰ καὶ προστιθέασιν αὐταῖς ἔτι νέας. Περὶ δὲ τοῦ ζητήματος τοῦ βαθμοῦ τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῆς Λατινικῆς καὶ τῆς ἡμετέρας πίστεως ἀκούσωμεν κατ' ἀρχὰς τὴν τοῦ Πάπα γνώμην.

Τοῦτο ἀσχημῶς οὐροδοσιώτατον ἐστὶ ζήτημα ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. Διὰ τοῦτο ὁ ἀπηνώστης τῆς ἐγκυκλίου φυσικῶς προσδοκᾷ, ὅτι ὁ

Πάπας, εἰςέτασας αὐτὸ μετὰ ἰδίᾳς φροντίδος καὶ λεπτομερείας, θεωρεῖ τὴν λύσιν αὐτοῦ, τὴν ἀναλογούσαν τῇ αἰτίᾳ τοῦ τῶν ὁσχημῶν προσώπου καὶ τῆς τῶν πανηγυρικῆς ἐπιστολῆς. Ἄλλ' ὁ ἀπηνώστης ἀναγκάζεται ἀπογοητευθῆναι ἐν ταῖς προσδοκίαις: Ὁ Πάπας οὐδαμῶς σχεδὸν θεωρεῖ, καὶ οὐδαμῶς λύει τοῦτο τὸ ζήτημα, ἀλλ' εὐθὺς ἐκποδῶν ποιεῖται αὐτὸ διὰ περιόχως ἐρήμην σημαίωσας, ὅτι αἱ Ἀνατολικαὶ Ἐκκλησίαι χωρίζονται ἀπὸ τῆς Λατινικῆς «οὐχὶ ἐκ μεγάλης διαφορίας», καὶ ὅτι, «ἐξαιρέσει ὀλίγων πραγμάτων, οἱ Λατίνοι ὅλως συμφωνοῦν αὐταῖς ἐν ἅπασιν τοῖς λοιποῖς». «Κύριον ἀντικείμενον τῆς διαφορίας αὐτῶν πρὸς τοὺς Λατίνους, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Πάπα, παρίσταται ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ πρωτείου τοῦ Πρωθιερέαρχου τῆς Ρώμης». Τῇ εἰρηγήσει τοῦτου τοῦ ἀντικειμένου ὁ Πάπας ἀφιερῶν σελίδα. Ἄλλ' εἴτα σιγᾷ παντάπασι περὶ τῶν οὐροδοσιῶν δογματικῶν διαφορῶν μεταξὺ τῆς Λατινικῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἀναμφιβόλον, ὅτι αὐτὸς σιγᾷ αὐτὸ τὸ ἀντικείμενον σκεπόμενος, ἐπειδὴ λίαν ἄστοκον αὐτῷ καὶ ἀλοσιτελέως ἐπεκτείνεσθαι περὶ αὐτοῦ. Ὁ Πάπας ἄφειλεν ὑπερῶσαι πάσας τὰς δογματικὰς διαφορὰς τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, αἵτινες οὐχ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἅς αὕτη ἢ οὐχ ὁμολογεῖ εἶναι δόγματα, ἢ καὶ ἀπ' εὐθείας νομίζει αὐτὰ πλάνας, καὶ εἴτα ἀποδείξει, ὅτι αὐταὶ οἱ διαφοραὶ ἐμ-

παραδέχονται τὴν ἀληθινὴν διδασκαλίαν καὶ εἰσι δόγματα, ὅτι τούτου ἕνεκεν ἢ ἐν τῇ Λατινικῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρξει αὐτῶν οὐ κωλύει αὐτὴν εἶναι ἀληθὴ Ἐκκλησίαν, ὅτι,—τὸ περαιτέρω πόρισμα,—ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ὀφείλει δεχθῆναι αὐτὰ καὶ ἀποβῆναι ὁμόπιστος τοῖς Λατίνοις, καὶ ὅτι—τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα,—ἡ ἐν τῇ Λατινικῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρξει αὐτῶν οὐ δεῖ εἶναι κώλυμα πρὸς τὴν ἐνωσιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας μετ' αὐτῆς, ἢ δὲ παραδοχὴ αὐτῶν ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας αὐτῇ καθ' ἑαυτὴν ἀξίει εἰς τὴν ἐνωσιν αὐτῆς μετὰ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' οὐκ ἰσχύει ὁ Πάπας ἀποδείξει τούτο, καὶ τούτου ἕνεκα αὐτὸς προαιρεῖται συγκαλύψαι τὸ πρᾶγμα.

Ἄλλ' ἴσως ἢ ἐν τῇ δογματικῇ διδασκαλίᾳ διαφορά μεταξὺ τῆς Λατινικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τόσῳ ἀσημάντος ἔστιν, ὥστε οὐδὲ ἀξίον ἐστὶ μελετᾶν αὐτὴν; Ἴσως καὶ νῦν ὑφίσταται ἤδη μεταξὺ αὐτῶν τοιαύτη σχεδὸν ἐνόχης πίστει, οἷα ἀναγκαῖα πρὸς συνδέσμον αὐτῶν;

Πρὸς τούτο τὸ ὑπονοούμενον ἐρώτημα ὁ Πάπας ἀπεκρίνεται σχεδὸν καταφατικῶς.

Λέγων περὶ τοῦ ἀσημάντου τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τῆς Λατινικῆς καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὁ Πάπας οὐκ ἀποφαίνεται κινόν τι. Οἱ Λατίνοι ἀπὸ τῶν χρόνων Λέοντος τοῦ Ἀλλεγίου λέγουσι περὶ πλήρους σχεδὸν ἐλλειψῆος διαφορᾶς μεταξὺ ἀμφοτέρων τούτων τῶν Ἐκκλησιῶν. Θεοφάνης ὁ Πρωκοπ-

βίκιος δικαίως ἐμολόγησαν αὐτὴν τὴν διάθεσιν τῶν Λατίνων ἐπικίνδυνον τοῖς Ὀρθοδόξοις μέσον διαδόσεως τῆς Λατινικῆς πίστεως. Ἀληθῶς, τούτο ἐστὶ σαφὴς, εἰς τὴν οἱ Λατίνοι ἐπιτυχῶς σατηναύουσι τοὺς ἀρεταίς ἐκ τῶν Ὀρθοδόξων. Ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν τῷ βίῳ συνητήσαμεν τῷ ἀρεταί Ρωσικῷ λαῷ, ὅπερ οἱ Λατίνοι ἐπεύρασαν ἀμνησῆσαι τὴν ἐνωσιν, ὅτι μεταξὺ τῆς Λατινικῆς καὶ τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως οὐδενίαν σχεδὸν ὑπάρχει διαφορά, καὶ ὅτι αἱ δογματικαὶ διαφοραὶ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας ἀνακηρύσσονται καὶ ἐν τοῖς Ρωσικαῖς βιβλίοις. Καὶ τίνα ἐπεμαρτυροῦντο; Τὸν Συμεῶνα τὸν ἐκ Πολότσκης. Ὡσαὶ ὁ Συμεών ὁ ἐκ Πολότσκης ἐστὶν ἅγιος πατήρ, οὐχὶ δὲ αὐλικὸς κολᾷ καὶ ἐκλατινισμένος συγγραφεύς.

Ἐνωσεται, πρὸς τί οἱ Λατίνοι πειρῶνται, ὡς πειρῶσι τοὺς Ὀρθοδόξους, ὅτι ἡ Λατινικὴ πίστις αὐτῶν ἐστὶ τοιαύτη σχεδὸν, ὡς ἡ Ὀρθοδόξος. Εἰ οἱ Λατίνοι ἔλεγον, ὅτι ἡ Ἐκκλησία αὐτῶν ἔχει πολλὰς σπουδαίας διακριτικάς διαφορὰς συγκριτικῶς πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, τότε αὐτοὶ ἠναγκάσθησαν ἀν ἀποδείξει περαιτέρω τοῖς Ὀρθοδόξοις καὶ πείσει αὐτοὺς περὶ τούτου, ὅτι αὐταὶ αἱ διαφοραὶ συνιστῶσι κατηγορηματὶ τῆς ἀληθοῦς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῇ Λατινικῇ πρὸ τῆς Ὀρθοδόξου, καὶ ὅτι τούτου ἕνεκεν οἱ Ὀρθοδόξοι ὀφείλουσι δεχθῆναι αὐτάς τὰς διαφορὰς, τ. ἔ. γενέσθαι Λατίνοι, ἄλλως αὐτοὶ οὐ σωθήσονται.

Ἄλλ' ἄρα γε εὐχερές, δυνατόν ἀποδείξαι τοῦτο; Παρορωμένον τοῦτου, ὅτι τοῖς Λατίνοις ἡ πίστις αὐτῶν, ἐννοεῖται, ἐστὶ προσφιλεστέρα πάσης ἄλλοτρίας πίστεως καὶ δυσχερές αὐτοῖς ἀπαθῶς προσεναχθῆναι πρὸς τὴν ἑαυτῶν πίστιν, ἀπροκαταλήπτως δὲ πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας, αὐτοὶ ἐμφύτως αἰσθάνονται, ὅτι οὐ δύνανται ἀποδείξαι τοῖς Χριστιανοῖς τῆς Ἀνατολῆς τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἑαυτῶν πίστεως ὑπὲρ τὴν πίστιν αὐτῶν, ἁπαιθῆ, ἡ Λατινικὴ πίστις οὐ μόνον οὐχ ὑπερέχει τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως, ἀλλ' οὐδὲ ἰσοδυναμεῖ αὐτῇ. Ἴδου πρὸς τί οἱ Λατίνοι, ἐν τῇ διαδόσει τῆς ἑαυτῶν πίστεως μεταῖθ' τῶν Ὀρθοδόξων, πειρῶνται, ὅπως δείξωσιν αὐτοῖς, ὅτι ἡ Λατινικὴ πίστις διαφέρει ἀπὸ τῆς Ὀρθοδόξου οὐχ ἐπιπεθῶς, καὶ ὅτι τοῦτου ἕνεκα οἱ Ὀρθόδοξοι, γινόμενοι Λατίνοι, οὐκ ἐγκαταλείπουσι τὴν πίστιν αὐτῶν, οὐδὲν ἀπολλύουσιν ἐκ τῆς πίστεως αὐτῶν.

Αὕτη ἡ Οὐνία ἐστὶν ἐφαρμογὴ τῆς αὐτῆς τακτικῆς ἐν μεγαλογραφίᾳ. Οἱ Λατίνοι ἐπενόησαν τὴν Οὐνίαν, ἵνα διευκολύνωσι τοῖς Ὀρθοδόξοις τὴν εἰς Λατινικὴν πίστιν μετάβασιν. Τοῖς Ὀρθοδόξοις, τοῖς ἐνουμένοις μετὰ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας ἐν δικαιομασίᾳ τῆς Οὐνίας, ἐπιτρέπεται ἔχειν παντῶν τῶν ἐθνικῶν καὶ τῶν τελατῶν ἑαυτῶν· οὐδὲ ἀναγκάζουσιν αὐτοὺς δέχεσθαι καὶ τὰς δογματικὰς διαφορὰς τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας· αὐτοὶ ὑποχρεοῦνται μόνον ὁμολογῆσαι τὸν Πάπαν κεφαλὴν ἑαυτῶν καὶ νομίζειν ἑαυτοὺς ἀνήκοντας τῇ Λατινικῇ Ἐκκλησίᾳ. Μετα-

στρέφοντας τοὺς Ὀρθοδόξους εἰς Οὐνίαν, οἱ Λατίνοι στογαζόνται, ὅτι αὐτοὶ σὺν τῷ χρόνῳ βαθμηδὸν καὶ ἀπαρατηρήτως ἀποβήσονται ἀληθεῖς Λατίνοι.

Τὴν αὐτὴν δὲ τακτικὴν ὁ Πάπας ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ ἐφαρμόζει καὶ τῷ ζητήματι περὶ ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. Αὐτὸς οἰοῦναι οὕτω λέγει ἐνταῦθα· Ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἡμῶν καὶ τῶν ἀνατολικῶν ἐστὶν ἀσημαντος, ἡ συμφωνία ὅμως λίαν μεγάλη· πρὸς τί οὖν οἱ ἀνατολικοὶ οὐ κοινωνοῦσιν ἡμῖν; Ἰσως αὐτοὶ δειμαίνουσι, μὴ τῇ ἐνώσει μεθ' ἡμῶν ἀπολέσωσι τὴν αὐτοκαρτίαν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν καὶ ἀποβάλωσι τὴν πίστιν, τὰς τελατάς καὶ τὰ ἔθιμα αὐτῶν. Φόβοι καινοὶ! Οἱ Ἕλληνας διαμενοῦσιν Ἕλληνας, οἱ Σλάβοι—Σλάβοι, οἱ Ἀνατολικοὶ χριστιανοὶ—Ἀνατολικοὶ Χριστιανοὶ. «Οὐδεὶς λόγος ὑμῖν, ἀποταίναται ὁ Πάπας τοῖς Ὀρθοδόξοις, φοβεῖσθαι, μὴ μετὰ τὴν ἐνωσιν ἡ ἡμεῖς, ἢ οἱ διάλογοι ἡμῶν ἐλαττωσῶσι τι ἐκ τῶν δικαιοματίων ὑμῶν, τῶν πατριαρχικῶν προνομίων καὶ τῶν τελετουργικῶν διατάξεων ἐκείτης Ἐκκλησίας, διότι αἰεὶ ἦν καὶ αἰεὶ ἐστὶ ἐν ταῖς προθέσει καὶ τῇ εὐταξίᾳ τῆς ἀποστολικῆς Ἐδρας κενὸν τὸ ὁμολογεῖν τὴν πλήρη ἀξίαν τῶν διακριτικῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων παντὸς ἔθνους».

Καὶ ὅτ' παραλαχθῶμεν, ὅτι οἱ Πάπαι αἰεὶ ἐργάζονται συμφερότατα ταῖς ὑποσχέσεσι Λέοντος II'. ἀλλ' ἴδου, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πάπα ἀπαιτούμενην ὑποταγὴν τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, ἤτοι τῶν Ὀρ-

θεολόγων λαῶν, αὐτοὶ οὐ δύνανται μείναι, οἷοι εἰσὶ νόν, οὐ δύνανται μείναι αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς.

Ἄλλὰ θέμεν, ὅτι οἱ Ἀνατολικοὶ χριστιανοί, ἐνωθέντες μετὰ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, κρατήσουσι πάντα τὰ ἑαυτῶν: ἐν τούτοις αὐτοὶ ὀφείλουσιν ἀρά γε συνῆσαι τῇ πίστει αὐτῶν τὰ λατινικὰ δόγματα. Πρὸς τοῦτο τὸ ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν κεφαλαιῶδες ζήτημα ὁ Πάπας ἀπ' εὐθείας οὐκ ἀποκρίνεται.

Ἄλλὰ καὶ δύνανται ὁ Πάπας μεθ' ἀπάσης τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας ἀποκριθῆναι τι πρὸς τοῦτο τὸ ζήτημα; Εἰ ὁ Πάπας ἐρεῖ, ὅτι οἱ Ἀνατολικοὶ χριστιανοὶ δύνανται καὶ μὴ δεχθῆναι τὰ δόγματα τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, τότε τοῦτο ἔσται ἀντίφασις τῇ ἰδίᾳ τοῦ Πάπα προκηρούει, ὅτι ἐῖ ἀληθῆς ἐνωσις μεταξὺ τῶν χριστιανῶν... συνίσταται ἐν τῇ ἐνότητι τῆς πίστεως καὶ τῆς κυβερνήσεως. Οἷα δὲ ἔσται αὕτη ἡ ἐνότης ἐν τῇ πίστει, καὶ οἷα—ἡ ἐνωσις τῆς Ἐκκλησίας, τῶν μὲν Λατίνων διδασκόντων περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οὐ μόνον ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, τῶν δὲ ἐνωθέντων μετ' αὐτῶν Ὀρθολόγων ὁμολογούντων τὴν ἐκπύρευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μόνον ἐκ τοῦ Πατρὸς: τῶν πρώτων ἐν τῇ Μεταλήξει γευσμένων μόνον τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, τῶν δὲ τελευταίων—τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος κτ'.

Εἰ ὁ Πάπας ἐρεῖ, ὅτι οἱ Ἀνατολικοὶ χριστιανοὶ οἱ ἐνωμένοι μετὰ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, οὐκ

ἔσονται ἠναγκασμένοι παραδεχθῆναι τὰ Λατινικὰ δόγματα μόνον διὰ συγκατάβασιν πρὸς τὴν ἀσθενῆ συνείδησιν αὐτῶν, τότε ἡμεῖς ἐροῦμεν αὐτῷ, ὅτι ἡ ἄρχαία Οἰκουμενικὴ Ἐκκλησία οὐδέποτε προσετέλετο ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτῆς λαοῖς, ἐν δικαιομασίᾳ οὕτως εἰπεῖν ἡμειπιστίας, ἀλλ' ἀεὶ ἀπῆται παρὰ τῶν ἐνοουμένων μετ' αὐτῆς τὴν παραδόχην καὶ ὁμολογίαν πάσης τῆς πίστεως αὐτῆς. Ἄλλως δὲ οὐ δύναται καὶ εἶναι, ἐπειδὴ, συμβάντος τοῦ ἐναντίου, αὕτη ἐπίστασις ἂν οὔσα ἀδιαίρετον σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ μία κοινότης τῶν ἀληθῶς πιστευόντων, καὶ, συνισταμένη ἐκ πληθῆος συστημάτων, διαφόρων πιστευόντων, ταχέως ἂν ἐφθίνεν. Ἡ ἴσως ὁ Πάπας τὰ ὑπὸ τῆς Λατινικῆς μὲν Ἐκκλησίας ὁμολογούμενα, ὑπὸ τῆς Ὀρθολόγου ὁμως ἀποβηπτόμενα δόγματα ἀνακηρύξει μὴ σπουδαῖα: ὥστε δυνατόν ἐπιτρέχει τοῖς ἐνωμένοις μετὰ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας μὴ δεχθῆναι αὐτὰ τὰ δόγματα οὐ μόνον διὰ συγκατάβασιν πρὸς τὴν ἀσθενεῖαν τῶν ἐνοουμένων, ἀλλ' ἐτι καὶ διὰ τὴν μὴ σπουδαιότητα αὐτῶν τῶν δογμάτων.

Ἄλλ' ἀρά γε ἡ κεφαλὴ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας δύναται ὁμολογεῖσαι καὶ ἀνακηρύξει εἰς ἀπήκοον πάντων τὰ δόγματα τῆς ἑαυτοῦ Ἐκκλησίας μὴ σπουδαῖα; Τοῦτο ἐδήλοον ἂν ἄνευ μαχαίρας σφάζειν καὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν.

Εἰ τέλος ὁ Πάπας, κατὰ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ προκηρούειν, ὅτι ἡ ἀληθῆς ἐνωσις ἐστὶν ἡ ἐνότης τῆς πίστεως, καὶ ἐκ τοῦ ἀναγκασμοῦ τοῦ ὁμολογεῖσαι τὰ δογ-

ματικά διαφοράς τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας ομοδοξίας, ὁμολογῆσαι τὸ ἀναπόφευκτον τῆς παραδόχῃς αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἐνοουμένων μετὰ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, τότε τούτο ἔσται ἡ εὐθεία καὶ εἰλικρινὴς θεωρία τοῦ πράγματος. Αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ νοεῖται, ὅτι οἱ Λατίνοι ὁμολογοῦσι τὴν ἐσποτῶν Ἐκκλησίαν ἀληθῆ, καὶ ὅτι τὴν μόνην ἀληθῆ Ἐκκλησίαν ἄρα ὁμολογοῦσιν εἶναι ἀληθῆ καὶ ἅπασαν τὴν περὶ πίστεως διδασκαλίαν αὐτῆς, καὶ τούτου ἕνεκεν οὐ δυνατόν ἐπιτρέψαι τοῖς ἐνοουμένοις μετ' αὐτῆς μὴ παραδέχεσθαι τὰ δόγματα αὐτῆς.

Ἄλλ' ἰδοὺ αὐτὴ ὅτι ἡ ἀπαιτησις ἐστὶ λίθος προκόμεματος ἐν τῇ ἐργῇ τῆς ἐνωσεως τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μετὰ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ὁ λίθος οὗτος τὸσην τεραστίαν ἐστὶ καὶ βάρος, ὥστε οὐδὲν δυνατόν ἀποκινεῖν αὐτόν, καὶ οἱ Λατίνοι ἢ προαιροῦνται ἀποδεικνύναι, ὅτι ὁ λίθος οὗτος ἐστὶν ὅλως μηδαμινός, ἢ πειρῶνται, ὥπως παρέλθωσιν αὐτόν, εἰ καὶ ἀληθῶς καὶ τὸ παρελθεῖν αὐτόν τὸσην ἀδύνατον, ὡς τὸ ἀποκινεῖν αὐτόν ἀπὸ τοῦ τόπου, ἢ τὸ ἀποδείξαι τὸ μηδαμινὸν αὐτοῦ.

Ὁ Πάπας πειρᾶται, ὥπως ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ λίθος τοῦ προκόμεματος τὸσην μικρός, ὥστε οἰνεῖ οὐχ ὑπάρχει παντάπασι, ἐπειδὴ ὄψιν ἢ μεταίῃ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς διαφορά ἐστὶ μηδαμινή. Ἄλλ' ἀντὶ ἀποδείξεως αὐτοῦ παρατίθεται σύμφωνον: «Ἡμεῖς τὸσην σύμφωνοί ἐσμεν τοῖς Ἀνατολικοῖς, λέγει αὐτοῖς, ὥστε ἐν αὐτῇ τῇ ἀμύ-

νη τῆς καθολικῆς πίστεως οὐ σπανίως δάνειζόμεθα μαρτυρίας καὶ ἐπιχειρήματα ἐκ τῆς διδασκαλίας, τῶν ἠθῶν καὶ ταλατῶν, ὧν οἱ Ἀνατολικοὶ ἔχονται. Οἷον οἰκτρὸν πόρισμα!

Οἱ ἄγιοι Πατέρες ἔστιν ὅτι παρατίθεντο μαρτυρίας καὶ ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας ἐκ τῆς ἔθνικῆς φιλοσοφίας: ἄρα γε τούτο δηλοῖ, ὅτι ἡ μεταίῃ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς Ἐθνικῆς φιλοσοφίας διαφορά ἐστὶν οὐ μεγάλη. Ἀδύνατον καὶ τὸ παρελθεῖν αὐτόν τὸν λίθον, τὸν διακλιοντα τὴν μεταίῃ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ὁδόν. Ἡ παρέλευσις οἰκιστατοῦ ἂν ἐν τούτῳ, μὴ ἄπτασθαι παντάπασι τῶν Λατινικῶν δογμάτων, οἰνεῖ ἐπιλαθεῖσθαι αὐτῶν. Ἄλλ' ἀληθῶς τούτο ἀδύνατον ἐστὶ καὶ τοῖς Ὀρθοδόξοις καὶ τοῖς Λατίνοις.

Οἱ Λατίνοι, καίπερ δυναμένοι ἐν ἀρχῇ μὴ ἀπαιτεῖν παρὰ τῶν Ὀρθοδόξων τὴν παραδόχην λατινικῶν δογμάτων, οὐ δυνατόν μὴ ἀπαιτεῖν παρ' αὐτῶν τὴν παραδόχην τῆς διδασκαλίας περὶ τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα ἐφ' ἀπάσης τῆς Ἐκκλησίας, ὅστις αὐτοὶ καὶ τὴν ἐνωσιν αὐτῆν τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν μετὰ τῆς ἐσποτῶν Ἐκκλησίας νοθεύει οὐκ ἄλλως, ἢ ὑποταγὴν τούτων τῷ Πάπῃ. Ἀληθῶς καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ἐγκυκλίῳ ὁ Πάπας, συγκαλοῦσας τὸν περὶ τῶν ἄλλων Λατινικῶν δογμάτων λόγον, ἐπάγεται ἀποδείξεις ὑπὲρ τῆς διδασκαλίας περὶ τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα, καὶ ὁμολογεῖ ἀντιχρῆσιν τοῖς ἐνοουμένοις τὴν παραδόχην αὐτῆς. Ἄλλα τὸ ὁμολογῆσαι τὸ πρωτεῖον τοῦ Πάπα—ἄρα

τα έργον εὐ πολλῆς σπουδῆς; Οὕτως οἱ Λατίνοι, καίπερ ποθεύοντες ἀσήμενον παραστήσαι τὴν μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν καὶ τῆς Ὁρθοδόξου διαφορὰν, οὐκ ἐπιτογγάνουσι.

Ἐκ περιτροπῆς καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι, καὶ ἤδη τῶν Λατίνων μὴ ἀπειτούντων παρ' αὐτῶν τὴν παραβολὴν τῶν Λατινικῶν δογμάτων, εὐ δυνατόν ἐπιλαθέσθαι τῆς υπάρξεως αὐτῶν ὥστε καὶ ἐν τῷ ἀδύνατον τῷ πρᾶγματι ἀνάγκη, ὅπως αὐτοὶ προ πάντος εἰσατάσῃσι τὸ ζήτημα, ἅρᾳ γε δυνατόν, ἢ ὑφέλιμον, καὶ ὀφείλουσι αὐτοὶ ἐνωθῆναι μετὰ τῆς τὰ δόγματα ταῦτα ὁμολογούσης Ἐκκλησίας. Οὕτω ἤδη, ὅπως καὶ ἂν κειρόνται καὶ οἱ Λατίνοι καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι παραλαβεῖν τὸν ἐν τῇ οὐδ' τῆς ἐνώσεως αὐτῶν μετ' ἀλλήλων κείμενον λίθον, πάσα παρέλευσις αὐτοῦ οὐκ ἂν ἀγάγῃ εἰς τὸ τέρας, καὶ, παρὰ τὸ ἀπόφθεγμα «πάσαι αἱ ὁδοὶ ἄγουσιν εἰς Ῥώμην», οὐκ ἂν ἤγαγε τοὺς Ὁρθόδοξους εἰς τὴν Ῥώμην. Τόσφ δὲ ἀδύνατον καὶ ἀποκινεῖν αὐτὸν τὸν βαρὸν λίθον ἀπὸ τῆς οἰκῆς, ἐν ᾗ δυνατόν ἂν συναντηθῆναι ἡ Ἀνατολὴ μετὰ τῆς Δύσεως. Οὕτω οἱ Ὁρθόδοξοι, οὕτω οἱ Λατίνοι δυνατόν ἀποκινῆσαι αὐτὸν.

Ἐξ ἀπεικόνων αὐτὸν οἱ Ὁρθόδοξοι, τούτω εἰδήλου ἂν, ὅτι αὐτοὶ ἀποδέχονται πάντα τὰ λατινικὰ δόγματα.

Ἄλλ' ἅρᾳ γε αὐτοὶ δυνατόν καὶ θαληροῦσιν ἄραι αὐτὸ τὸ ὑπέρηματον βάρος, καὶ εἴτα διὰ παντός φέρειν αὐτὸ ἐπὶ τῶν ὤμων, δυνατόν ἐστὶ καὶ νοῆσαι, ὅτι τούτω τὸ βαρὸν βάρος φέρουσι αὐτοὶ οἱ Λατίνοι,

εἰ καὶ αὐτοὶ φέρουσι αὐτὸ οὐκ ἀτηγγύτως, ἄλλοι δὲ εἰ αὐτῶν, καὶ ἤδη ἐλόκληρον ἡμῶν, — λέγομεν τοὺς Προτεστάντας, Παλαιοκαθολικούς καὶ ἀπίστους, — ἀπεινῶνται ἄρ' ἐσοτῶν τούτων τὸν ζυγόν. Λέγομεν — δυνατόν νοῆσαι, ὅτι τοὺς Λατίνους συνδέουσι μετὰ τοῦ Παπισμοῦ, μετὰ τῶν Λατινικῶν δογμάτων καὶ μεθ' ὅλου τοῦ καθεστηκότος τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας αἰώνιοις ιστορικαῖς παραδόσεσι καὶ πολυαιώνιος σύγχρονος βίος. Τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν ἀνεὸ τοῦ Πάπα καὶ ἤδη τὸ φαντασθῆναι δυσχερές. Οἱ Πάπαι ἀνέθρονον, ἐπηρόησαν καὶ ἠύβουσαν αὐτήν, καὶ οἱ αὐτοὶ μετατόσκον αὐτῇ ἴδιον χαρακτῆρα, ἀκριβῶς διακρίνοντα αὐτήν ἀπὸ πασῶν τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Τὰ Λατινικὰ δόγματα ἀνερόησαν, ἀνεπτύχθησαν καὶ ἐρρίζωθησαν ἐν τῇ Λατινικῇ Ἐκκλησίᾳ: αὐτὰ εἰσι εὐρὴ ἐκ τῆς σαρκός, καὶ ὁστοῦν ἐκ τῶν ὁστοῶν αὐτῆς καὶ «τὸ ἀπυτῆς, καίπερ ἀπλοστον, ὅμως λευκόν». Ἐκ περιτροπῆς ἅπαντα ἐν γένει ἡ Λατινικὴ ἐκκλησιαστικότης προσέλαβε χρωματισμὸν, χαρακτῆρα καὶ τὸ καθεστηκὸς τοῦ βίου τῶν Λατικῶν ἐθνῶν τῆς ἀρχαίας, ἐπὶ ἐθνικῆς, Ῥώμης, τῶν Λατικῶν τοῦ μεσαιῶνος καὶ τῶν νέων ἐθνῶν, ἰδίᾳ τῶν Ῥωμάνων. Ἀλλὰ τί, ζητεῖται, συνδέει τοὺς Ὁρθόδοξους Χριστιανούς μετὰ τῶν Λατινικῶν δογμάτων καὶ μεθ' ἀπάτης τῆς Λατινικῆς ἐκκλησιαστικότητος, καὶ ἐν μέρει μετὰ τοῦ Παπισμοῦ; Οὐδέν. Ἐὰν ἐν καλῇ τινι ἡμέρᾳ ἅπας ὁ λατινισμὸς κατακρημασθῆι γαμαί, τότε τί ἂν ἀπολέσῃ ἐκ τούτου ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία; Σχεδὸν

οὐδέν. Τίνος ἕνεκα, καὶ πρὸς τί τὰ ὀρθόδοξα ἔθνη τῆς Ἀνατολῆς δέξονται διδασκαλίαν ἀλλοτρίαν, οὐδένα σύνδεσμον ἔχουσαν μετὰ τῶν αἰωνίων παραδόσεων τούτων τῶν ἔθνων, μὴ συγγενεῖς τῷ χαρακτήρι, τοῖς ἔθιμοις καὶ πᾶσι τοῖς καθαρῶσι τοῦ βίου αὐτῶν, ἢ καὶ ἀπ' εὐθείας ἀντιπαθεῖς αὐτοῖς. Τίνος ἕνεκα, καὶ πρὸς τί αὐτοὶ ὁμολογήσουσι τὰς Λατινικὰς ἐπινοίας καὶ πλάναις δόγματα, ὅτε οὔτε ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ, οὔτε ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἀρχαίας Οἰκουμένης Ἐκκλησίας οὐχ ὑπάρχουσι λόγοι πρὸς τοῦτο; Τις ἢ ἀνάγκη αὐτοῖς μνησθῆναι τῆ καθαρῆ ὀρθοδόξου ἀληθείας πλάναις παπιστικαῖς καὶ ἅπαν ἐν γένει τῷ λατινικῷ ψεύδει; Τι ὄφελος αὐτοῖς δύνανται προσδοκῆν ἀπὸ τῆς τοιαύτης, μὴ ἀναγκαίας, μὴ φυσικῆς καὶ ἀνόμου μίξεως;

Καὶ αὐτοὶ οἱ Λατίνοι οὐ δύνανται ἀποκινήσει ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τὸν λίθον τοῦ προεκκόσμητος. Ἐὰ αὐτοὶ ἀποκίνουν αὐτὸν, τοῦτο ἐδήλωσεν ἄν, ὅτι αὐτοὶ ἀποδιοικητοῦνται ἅπαντα τὰ καθαρῶς λατινικὰ δόγματα ἐκ τῶν. Τοῦτου γενομένου, ἡ ὁδὸς ἐλείπεται ἄν. Ἀλλὰ τότε ἡ ὁδὸς αὕτη ἦγεν ἄν οὐχὶ ἐκ τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν Ρώμην, ἀλλ' ἐκ τῆς Ρώμης εἰς τὴν Ἀνατολήν, τ. ἔ. ἠνωθῆσαν ἄν οὐχ οἱ ὀρθόδοξοι μετὰ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' οἱ Λατίνοι μετὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Κυρίως αὕτη ἐστὶ καὶ ἡ μόνη ἐφετῆ καὶ κανονικὴ διεξόδος τοῦ ἔργου τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἐπεὶ τοιαύτης κυρίως ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν

καὶ θέσται τοῦ Θεοῦ ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία. Ἡ ἐνωσις αὕτη συνίσταται ἐν τούτῳ, ὅπως οἱ Λατίνοι, οἱ Διαμαρτυρούμενοι καὶ πᾶσαι αἱ αἰρετικαὶ κοινότητες παύσωσιν ἐκάστη τὰς δογματικὰς αὐτῶν πλάναις, οἱ δὲ σχισματικοὶ ἀποποιηθῶσιν ἀπὸ τῆς μὴ κοινωσίας αὐτῶν μετὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας—καὶ πάντες ἀφίωνται ὁμολογεῖν μίαν ὀρθόδοξον ἀληθῆ πίστιν. Οὐ δύναται εἶναι οὐδὲ λόγος περὶ ἐνώσεως τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς μετὰ τῆς Λατινικῆς Δύσεως, μέχρι οὗ χρόνου αὐτοὶ οἱ Λατίνοι ἰδιοχειρῶς ἀποκινήσωσι τὸν λίθον, τὸν κείμενον ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἐνώσεως αὐτῶν μετὰ τῆς Ἀνατολῆς. Ἀλλ' εἰς ὅσον μὴ ἔφη ὁ Θεός,—ἕνεκα θειῶν τιμῶν συμφορῶν συνταλασθεῖν ἢ ἐνωσις τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῆς τοιαύτης Λατινικῆς Ἐκκλησίας, οἷα ἡ νῦν, τότε αὕτη, ὅτε ἐνωσις εἰρηναγασμένη, μὴ φυσικὴ καὶ ἀνομος, εἴη ἂν οὐκ ἀσφαλῆς, καὶ οὐ πολυαιώνιος, καὶ ἀμφοτέροις ἰδίᾳ δὲ τοῖς ὀρθοδόξοις ἐπὶ ἠναγκῆν ἂν οὐχὶ καλὴν καὶ ὄφελος, ἀλλὰ κακὴν καὶ συμφορᾶν. Ἄρα πρὸς ἀληθῆ καὶ καρποφόρον ἐνωσιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῆς Λατινικῆς ἀναγκασίως ὄσον, ὅπως οἱ Λατίνοι ἀποβάλωσι τὰς δογματικὰς πλάναις αὐτῶν.

Ἀλλ' ἄρα γε αὐτοὶ δύνανται καὶ θελήσουσι πράξαι τοῦτο;

Τὸ γε νῦν, ἐν τῇ νῦν θέσει τοῦ Παπισμοῦ καὶ ἐν τῇ νῦν καταστάσει τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας αὐτοὶ οὐ δύνανται, οὐδὲ θελήσουσιν ἀποποιηθῆναι ἀπὸ τῶν δογματικῶν πλάνων αὐτῶν.

Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ὅτι ἐν τῇ παρόντι γρόνῃ οὕτε ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δύναται ἐνωθῆναι μετὰ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, οὕτε ἡ Λατινικὴ—μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου,—ἐστὶν ἀποτέλεσμα λυπηρὸν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀφρακτόν. Ἰσχυρότερον τούτων ἡ ἐνωσις, ὅτι σὺν τῇ ἐνωσει τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπιταχυνθῶσινταί μέγιστα ἀγαθὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ, τοῖς κράτεσι, τοῖς χριστιανικοῖς καὶ ἑτεροθρήσκου ἔθνεσι, ἦν οὕτως εὐρίως καὶ ῥητορικῶς ὁ Πάπας ἀναπτύσσει ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ,—ἀπόλλυσι τὴν ἀξίαν καὶ οὐ χρῆζει ἐπισκοπήσεως. Ἄλλ' οὐ δύναμιθα μὴ προσεπισημειώσαι τοῦτο τὸ παράδοξον, ὅτι ὁ Πάπας ὑποχρεῖται δοῦναι ταῖς ἀνατολικαῖς Ἐκκλησίαις ἐκείνα τὰ ἀγαθὰ, ὧνπερ στεροῦνται τὰ ἔθνη, τὰ ἀνήκοντα τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἀπελευθερώσει πάντας τοὺς ἐνωμένους μετ' αὐτῆς ἀπὸ τῶν δεινῶν ἐκείνων, οἷς αὐτὴ μάλιστα μεμισσημένη.... Ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτὸν!

Отъ С.-Петербургскаго Архиепископа Цесарскаго Комитета
востановивша С.-Петербургъ, 19 Июля 1896 года.

Цесарскъ Архиепископъ Московскъ.

Ἄλλα ἐκδόσεις ἐπίσης ὑπὲρ τῆς ἐν Χάλκῃ
Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ ὑπὲρ τοῦ Καππαδοκι-
κοῦ Ὁρφανοτροφείου.

Β) Ἡ Χριστιανὸς ἄνευ Χριστοῦ ὑπὸ τοῦ Καθηγη-
τοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας τῆς Μόσχας κ. Μητρο-
φάνου Δ. Μοραβόβα μετὰ τῆς βογορλίαις καὶ εἰκόνας
τοῦ φιλοσοφικολογικοῦ τῆς Ρωσσίας κόμητος Λέοντος Ν. Τολ-
στόφ.—Τιμῆται 16 κωπικίων, ἢτοι 2 γροσίον.

Γ) Ῥωσικὴ Ἀγιογραφία αἱ Ὁ ἅγιος Ἰωάνης, μη-
τροπολίτης καὶ θαυματουργὸς πατρῶν τῶν Ῥωσικῶν (Ῥώσος
Μάρκος Ἐπίσκος), ὁ ἀκράτης (1375—1461) κατὰ τοὺς χρό-
νους τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Ψευδοσυνόδου καὶ τῆς πτώσεως τῆς
Κων/πόλεως, ἐν οἷς ἔρξατο καὶ ἡ σφοδρὰ τῶν αὐτοκεφάλων
Ἱεραρχῶν τῆς Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας.—Τιμῆται ἓως γροσίον.

Δ) β) Βίος τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Σεργίου
τοῦ ἐκ Ράδονα, καὶ θαυματουργοῦ πατρῶν τῶν Ῥωσικῶν, συνταχ-
θεὶς ἐξ ἀξιοπιστῶν πηγῶν καὶ ἀναγνωθεὶς ἐν τῇ Λαύρᾳ αὐτοῦ
κατὰ τὴν Ὀθωνικὴν Ἰουλίῳ 5, 1822 ἔτους ὑπο τοῦ ἀειμνή-
στου Φελαρέτου, μητροπολίτου Μόσχας.—Τιμῆται 2 γροσίον.

Σημ. Οἱ βουλομένοι νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ παρακαλοῦν-
ται, ὅπως, ἀκριβῶς καὶ εὐαναγνωστῶς σημειώσιντες τὴν αὐτῶν
θεοφθονὴν Ἑλληνικὴν ἢ Γαλλικὴν, ὡς καὶ τὸ ῥηθῆναι, ὑπὲρ ἐπι-
θιμισαίν, εὐσεβεστερῶσιν ἐγκλίμως νὰ προσδιορισθῶσι περὶ τοῦ-
του κατὰ τὰς εἰρῆς καὶ ἀρέσκειαν θεοφθοναίς:

1) A la Rédaction du Journal Grec «Ὁ Ἐξηγητής».
(France) Rue de la Grande Armée, 23.—Marseille.

2) Au Révérend Père Théophile Paschalides,
Aide de l'Inspecteur du Séminaire Ecclésiasti-
que orthodoxe.

(Russie) Saint—Petersbourg.

3) Τῇ Ἱεροσολιματικῇ τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς
Σχολῆς Γεωργίῳ Παπαλιῶδη.

Κωνσταντινουπόλιν (Χάλκην).

Ἱεροῦ Θεοφίλου Παπαλιῶδη.

Δ. τῆς Θ. καὶ Βοηθῆς τοῦ Ἐπισκόπου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ
Σεμιναρίου Πετροπόλεως.

«Πάντας μὲν ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἐβα-
λον», ὑπ' ἐμοῦ δὲ τοῦ ταπεινοῦ, ὡς λεπτά διὰ τῆς χη-
ρας τοῦ Εὐαγγελίου, τὰ ἐκ τῆς πωλῆσεως τοῦ ἀνά
χειρας φυλλαδίου γράμματα προορίζονται εἰς συνδρομὴν
ὑπὲρ τῆς ἐκ τοῦ μεγάλου καὶ φοβεροῦ σεισμοῦ τῆς
28 Ἰουνίου τοῦ 1894 ἔτους καταστραφείσης, ὡς δὲ
ἀνοικοδομημένης ἐν τῇ νήσῳ Χάλκη Κωνσταντινουπό-
λεως Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Μεγάλης τοῦ
Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ὁ ἀελληνίσκος.

Τιμᾶται 12 καπικίων, ἤτοι 1½ γραμμίου.